रातो खबर अब www.eratokhabar.com मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

रातो खबर
Ratokhabar weekly
साप्ताहिक

वर्ष ३, अङ्क ३, पूर्णाङ्क ९८ | २०७४ असार ०७ गते बुधबार | Wednesday, 21 June 2017 | www.eratokhabar.com | मूल्य रु. १०

माल्कोट सल्लारुखलाई सलाम ! – २

जनयुद्धमा सहादत

१० वर्षको जनयुद्धमा ऐतिहासिक सल्लारूख बस्तीबाट उच्च तहबाट सहादत भयो । ०६० साल चैत ७ गते सम्पन्न म्याग्दी जिल्ला सदरमुकाम बेनी फौजी मोर्चामा युद्धमोर्चाको निर्णायक पहल आफैं लिएर लड्दा जनमुक्ति सेनाका वीर, लडाकु र होनाहर ब्रिगेड सहकमान्डर क. योद्धा क्रमशः बाँकी पृष्ठ २ मा

थबाङमा भएको के हो ?

■ रातो खबर संवाददाता

असार ४ र ५ गते विभिन्न सञ्चारमाध्यममा विप्लव नेतृत्वको नेकपाले रोल्पा जिल्लाअन्तर्गतको ऐतिहासिक गाउँ थबाङको चुनावमा भाग लिएको सनसनीपूर्ण खबरले तातेको थियो । पार्टी केन्द्रको निर्देशनविपरीत स्थानीय पार्टी चुनावमा गएको प्रचार भयो । सो सम्बन्धमा रोल्पा सेक्रेटरी जागृतिले असार ४ गते साँझ विज्ञप्ति जारी गर्दै "...आज रोल्पाको थबाङमा हाम्रो पार्टीका तर्फबाट उम्मेदवार मनोनयन दर्ता भनेर भ्रमपूर्ण समाचारहरू आइरहेकोप्रति हाम्रो पार्टीको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । हाम्रो पार्टीका तर्फबाट उम्मेदवार मनोनयन दर्ता गरेको भनिएका व्यक्तिहरू हाम्रो पार्टीका सदस्य नभई दलाल संसदीय व्यवस्थाको भ्रमजालमा परेका व्यक्तिहरू हुन् । त्यसैले यी व्यक्तिहरूको भ्रममा नपरी चुनाव खारेजी अभियानमा डट्न सबैमा अपिल गर्दछौं" भन्नुभएको छ । त्यसैगरी असार ५ गते ई-रातोखबर अनलाइन खबरलाई अन्तर्वार्ता दिँदै राप्ती ब्युरो इन्चार्ज बलबहादुर वली 'शीतल' ले रोल्पामा क्रान्तिकारी धाराको तेजोबध गर्न केही लफङ्गाहरूलाई बुख्याँचाझैं करेसाबारीमा ठड्याएर ठूलो प्रचारयुद्ध छेडिएको छ । कुनैबेला हाम्रो पार्टीमा रहेका लफङ्गाहरूलाई उभ्याएर पार्टीको बढ्दो प्रतिष्ठा र क्रान्तिकारी धारालाई तेजोबध गर्न खोजिएको छ" भन्नुभएको छ ।

आज जनयुद्धको उद्गमस्थल रोल्पालाई आत्मसमर्पण गराउन, जनयुद्धको क्रान्तिकारी छवि धुमिल गराउन र जनतालाई दास बनाउन अर्बौं रकमको बाढी लगाएर संसदीय व्यवस्थाको नयाँ दलाल प्रचण्ड समूहलाई साम्राज्यवादले रोल्पामा खटाएको छ । देख्दा सामान्य स्थिति छ । ठूल्ठुला झडप छैनन् तर दुई विचार, दुई सत्ता र दुई प्रवृत्तिका बीचमा सङ्घर्ष पेचिलो बन्दै गएको देखिन्छ । उतारचढावहरू ज्वारभाटाहरूझैं आउने र जाने भइरहेका छन् । आठौं महाधिवेशनको धक्काबाट घाइतेभएको दलाल सत्ताले चुनावको अवसर पारेर प्रतिधक्का दिन खोजेको छ ।

"कुनैबेला पार्टीमा रहेका आज कुनै तहमा नभएका र संसदीय पार्टीसँग साँठगाँठ भएका केही लोभीपापी र लफङ्गाहरूले पार्टीलाई बदनाम गरेर निजी स्वार्थपूर्ति गर्न खोजेका हुन् । स्थानीय पार्टी समिति पार्टी केन्द्रको नीतिमा अविचलित छ", नेता शीतलले भन्नुभएको छ । थबाङमा विप्लव नेतृत्वको नेकपाले चुनावमा भाग लिएको भन्ने कुरा सत्य होइन । बरु कतिपय मान्छेहरू चुनावरूपी बाढीमा बगेका हुनसक्छन् । बजेटरूपी बल्छी हेरेर कतिपयका ग्रन्थीहरू रसाएका हुनसक्छन् ।

बन्दुकको मोहरीमा चुनावको नाटक

■ रातो खबर संवाददाता / काठमाडौं

शान्तिप्रक्रियाको एउटा पक्ष तत्कालीन नेकपा (माओवादी) हाल नेकपा संविधान जारी प्रक्रियाबाट नै अलग छ । उसले समानान्तर संविधान जारी गरेको छ र समानान्तर सत्ता निर्माण गर्ने घोषणा गरेको छ । अर्कोतिर तराईका केही जिल्लामा बन्द, हडताल जारी छ । निःशस्त्र जनता र उनीहरूको शान्तिपूर्ण आन्दोलनविरुद्ध सेना उतारिएको छ । सयौंको सङ्ख्यामा नेता-कार्यकर्ताहरू गिरफ्तार गरिएको छ । नेकपाका ६ जना केन्द्रीय सदस्यसहित सयौं कार्यकर्ता आस्थाकै आधारमा गिरफ्तार गरिएका छन् । सरकारको हर्कत हेर्दा नेपालको संसदीय व्यवस्था घोर निरङ्कुश देखिएको छ । समाचार लेखेकै भरमा सञ्चारकर्मीहरू पक्राउ परेका छन् । बर्दिबासमा रातो खबर साप्ताहिकलाई अवैध सामग्रीका रूपमा प्रहरीले पेस गरेको छ । दर्जनौं सञ्चारकर्मी पक्राउ परेका छन् । रातविरात प्रहरीको परेड छ । मतदान गर्न पाउनुपर्ने हकदार नागरिकहरूलाई जेलमा कोचेर, आस्था राख्न पाउने हक कुण्ठित गरेर, संसदीय दलहरूले एकथरी विचार र समूहको चुनाव बनाएका छन् । त्यसप्रकारको चुनावका विरुद्ध अर्को विचार, ... बाँकी पृष्ठ ७ मा

रोकिएन राजस्व अनुसन्धानको असुली

■ रातो खबर संवाददाता / काठमाडौं

निर्वाचनको मिति जति नजिक आउँदैछराजस्व अनुसन्धान विभागका कर्मचारीहरूको चटारो उत्तिकै बढ्दै गएको छ । व्यापारीहरूको खातापाता कब्जा गर्ने, रकम असुली गर्ने र एक हिस्सा नेताहरूलाई चुनाव खर्चबापत दिएर मालदार क्षेत्र सुरक्षित गर्ने होडबाजी नै चलेको छ । 'प्रहरी र टोले गुन्डालाईझैं रकम बुझाउनुपर्छ अन्यथा अनेकथरी झमेलामा फसाउँछन्', भोटेबहालका एकजना व्यापारी यस्तो गुनासो गर्छन् । राजस्वका क्षेत्रमा काम गरिरहेका राजस्व अनुसन्धान विभाग, सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग र राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्रमध्ये राजस्व अनुसन्धान विभाग मात्र क्रियाशील छ । यसले राजस्व छली रोक्ने र राज्यको ढुकुटी बढाउने भन्दा कर्मचारीको लकर भर्ने नेताहरू र सुरक्षा अधिकारी पोस्ने काम मात्र भएको छ । राजस्व छली भएनभएको निर्क्योल गर्ने र राजस्व निर्धारण गर्ने दुवै अधिकार एउटै निकायले गर्ने वर्तमान कानुनी व्यवस्थाका कारण विभागका केन्द्रीय तथा क्षेत्रीय कार्यालयहरूले व्यवसायीका खाताहरू मनलागी नियन्त्रणमा लिने, मोलतोल गरेर अनुचित लाभ लिने र कुराकानी मिलेपछि खातापाता त्यत्तिकै फिर्ता दिने अथवा नाम मात्रको कर निर्धारण गरेर राज्यको ढुकुटीप्रति लात मार्ने गरिँदै आएको जानकारहरूको आरोप रहँदै आएको छ । राजस्व अनुसन्धान विभागको कार्यालयमा सशस्त्र प्रहरीको सुरक्षा पहरा रहने कारण व्यापारीहरू ठूलो स्वरसम्म गर्न डराउँछन् भने कर्मचारीहरू सुरक्षित महसुस गर्छन् । भ्रष्टाचारको एक हिस्सा प्रहरीको नेतृत्वसम्म पुऱ्याएर कर्मचारीहरू थप सुरक्षित महसुस गर्छन् । राजस्व अनुसन्धान विभागको काम नै चैत महिनादेखि छापामार्ने, घूस खाने भएको व्यापारीहरूको गुनासो छ । 'उनीहरूलाई चुनाव त ट्राफिक प्रहरीलाई दसैं नजिक आएजस्तो भएको छ', अर्का पीडित व्यापारीले गुनासो गरे । कर्मचारीले घुस खाने, दलहरूले चुनाव खर्च उठाउने, व्यापारीले वस्तु र सेवाको मूल्यवृद्धि गर्ने यो चक्र ... बाँकी पृष्ठ ७ मा

देशव्यापी चुनाव खारेजी अभियान तीव्र

सन्तबहादुर लिम्बु

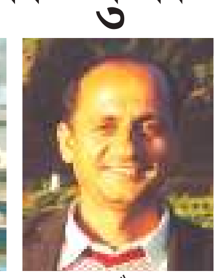
माधव गौतम

कृष्ण अधिकारी

हरि बस्नेत

योगेन्द्र चौहान

■ अम्बिका चन्द / काठमाडौं

दोस्रो चरणको स्थानीय तहको निर्वाचनको मिति नजिकिँदै गर्दा एकातिर सरकारले शान्तिसुरक्षाका नाममा नेकपाका कार्यकर्तामाथिको निगरानी, गिरफ्तारी र धरपकडलाई तीव्रता दिएको छ भने अर्कोतिर चुनाव बहिष्कार, खारेजी तथा प्रतिरोध अभियान देशव्यापी रूपमा चलिरहेको छ ।

निर्वाचनका लागि मनोनयन दर्ताको साइतमै ५ नम्बर प्रदेशअन्तर्गतको कपिलवस्तुमा शक्तिशाली बम विस्फोट भएको छ । विस्फोटमा परी ९ जना घाइते भएका छन् । त्यसमध्ये चारजनाको अवस्था गम्भीर रहेको बताइएको छ । घाइते हुनेमा काङ्ग्रेस र माओवादी केन्द्र (माके) का कार्यकर्ता रहेका छन् ।

सोही दिन रोल्पा र प्युठानको सीमावर्ती इलाकामा युवा दस्ताले चुनावविरोधी नारा लगाउँदै मार्चपास गरेको छ । चुनाव खारेजी अभियान लेखिएको पोसाकमा सजिएका दर्जनौं युवाको टोलीले चर्को नाराबाजीपछि कोणसभा गरेको छ । ... बाँकी पृष्ठ ७ मा

दार्जिलिङमा व्यापक दमन

दार्जिलिङ गोली काण्डका मृतक (बायाँ) र महिलाहरुको विरोध प्रदर्शन (दायाँ), दार्जिलिङ

■ रातो खबर संवाददाता

पश्चिम बङ्गाल राज्य सरकारले नेपालीभाषी बहुल क्षेत्रमा समेत बङ्गाली भाषा लाद्ने निर्णय गरेपछि त्यसका विरुद्ध नेपालीभाषी सांस्कृतिक समुदायद्वारा गरेको विद्रोह हिंसात्मक बन्दै गएको छ । भाषा आन्दोलन पुरानै गोर्खाल्यान्ड आन्दोलनमा बदलिएको छ । बिहीबार पश्चिम बङ्गाल प्रहरीले पातलेबजार स्थित गोजमोको केन्द्रीय कार्यालयमा छापामारेर तोडफोड र लुटपाट गरेपछि नेपालीभाषी अन्य क्षेत्रहरू पनि तनावग्रस्त भएका हुन् । बिहीबार गोजमो अध्यक्ष विमल गुरुङ र नेपाली भाषामा सञ्चालन हुँदै आएको जि न्युज टेलिभिजनको बाहनमा अज्ञात समूहले आगजनी गरेपछि आन्दोलनकारीहरूले सरकारी ठेगानामा आक्रमण गरेका छन् । तर आन्दोलनकारीले तोडफोड र आगजनीका घटनामा त्रिमूल काङ्ग्रेस पार्टी र प्रहरीको घुसपैठ भएको दाबी गरेका छन् । आन्दोलनलाई बदनाम गराउन र नेपालीभाषीको अधिकार रक्षा गर्न गठित संस्थाहरूमाथि ... बाँकी पृष्ठ ७ मा

दार्जिलिङवासीको भाषा आन्दोलनबारे

देश/परिवेश

■ विप्लव

दार्जिलिङ नेपालीभाषी राष्ट्र हो । यसलाई उनीहरू गोर्खाल्यान्ड भन्न रुचाउँछन् । त्यहाँ नेपालीभाषीहरूले भारतबाट स्वतन्त्र देशको माग गरेका छैनन् केवल आफ्नो भाषाको संरक्षणको माग गरेका छन् । उनीहरूले भनेका छन्- हाम्रो भाषा नेपाली हो । हामी नेपाली भाषामा पढ्न, बोल्न, लेख्न र काम गर्न पाऊँ । हाम्रो भाषालाई क्षति पुग्ने र अतिक्रमण गर्ने कार्य नगरियोस् । तर पश्चिमबङ्गाल राज्यले प्रहरी दमन अपुग ठानेर सेना उतारेको छ र सङ्कटकाल लागू गरेको छ । सङ्घर्षमा अल्झिएका छन् दार्जीलिङ र भारत ।

भारतले नेपालीभाषी क्षेत्रलाई आफ्नो भन्छ तर आफ्नो भएजस्तो व्यवहार गर्दैन । सबै स्वतन्त्रताको प्रचार गर्छ तर भाषासम्मलाई पनि सम्मान गर्न सकेको छैन । त्यसो त भारतभित्र दर्जनौं राष्ट्रहरू छन् । अङ्ग्रेज अतिक्रमण नहुँदासम्म भारतमा सानाठूला गरेर ५ सयजति राज्य थिए । सबै होइन तर धेरै राष्ट्रहरू कुनै न कुनै रूपले भारतबाट स्वतन्त्र हुन चाहन्छन् । चाहे पश्चिमको कास्मिर होस् चाहे पूर्वउत्तरका मणिपुर, मिजरुम, नागाल्यान्ड, अरुणाञ्चल, सिक्किम, आसाम होऊन्, चाहे दक्षिणका तमिल होऊन्, चाहे ती मध्यउत्तरका पञ्जाबी नै होऊन् । भारतको रूप विशाल इन्डियन प्लेटमा टाँसिएर रहेका ठूलाठूला र ससाना चट्टानहरूको जस्तो छ ती जुन कुनै बेला विस्फोट हुने १० रेक्टरको भूकम्पले इन्डियन प्लेटबाट अलगथलग हुन सक्नेजस्तो अवस्थामा टाँसिएर बसिरहेका छन् भन्दा बढी मान्नु पर्दैन । यद्यपि यो तर्क सुन्दा भारतको शासक वर्गमा अभिमानको 'महाकाली' रूप प्रकट हुनु स्वाभाविक छ । दार्जीलिङ अङ्ग्रेजहरू भारतमा आउनुअगाडि नेपालमा थियो । सन् १८१६ को सुगौली सन्धिले दार्जीलिङलाई अङ्ग्रेज अतिक्रमित भूभागका रूपमा इस्ट इन्डियाभित्र हुलिदियो । जतिबेला आधुनिक भारतका सयौं राज्य एकएक गरेर अङ्ग्रेजको अतिक्रमणभित्र पर्दै थिए र आफ्नो अस्तित्व गुमाउँदै थिए । नेपालले भने प्रतिरोध र सम्झौताको बलमा आफ्नो अस्तित्व रक्षा गऱ्यो । यद्यपि १८१६ मा नेपालले मेची पूर्व र महाकाली पश्चिमको विशाल भूभाग गुमाउनुपऱ्यो । राणा शासन सत्तामा आएपछि इस्ट–इन्डिया सरकारले भारतको विशाल भूभागमा दीर्घ शासन गर्न नेपालसँग सहकार्य गर्ने रणनीति लियो भने राणाहरूले समेत आफ्नो जहानियाँ शासनकै लागि भए पनि नेपालको स्वतन्त्रता (एक हदसम्म) कायम राख्न अङ्ग्रेजले भनेअनुसार काम गर्ने रणनीति लिए । यसको परिणाम सन् १९४७ सम्म नेपाल अङ्ग्रेजको सिपाहीजस्तो भएर जतिबेला पनि अङ्ग्रेजका पक्षमा लड्दै रह्यो । नेपालले पहिलो विश्वयुद्ध र दोस्रो विश्वयुद्ध ... बाँकी पृष्ठ ४ मा

सम्पादकीय

जुर्मुरायो गोर्खाल्यान्ड

भूगोलमा भारततिर रहेका नेपालीभाषीहरू आफ्नो मौलिक भाषा, संस्कृति, जातीयता र राष्ट्रियतासमेत माग गर्दै आन्दोलित भएका छन् । भारतमा फेरि एकपटक गोर्खाल्यान्डको माग मुखरित भएको छ । नेपालीभाषीहरूले भारतीय भूगोलमा रहेको नेपाली भाषा, संस्कृति र जातिका लागि अलग गोर्खाल्यान्ड माग गरेर अनिश्चितकालीन आमहतडालसम्म घोषणा गरिसकेका छन् । केही समयदेखि सुस्ताइरहेको गोर्खाल्यान्ड आन्दोलन पश्चिमबङ्गाल सरकारले विद्यालयमा अनिवार्य बङ्गाली भाषा लादेपछि भाषिक आन्दोलन हुँदै गोर्खाल्यान्ड आन्दोलनमा विकास भएको हो । नेपाली भाषाको रक्षाको माग गर्दै आन्दोलनमा उत्रिएकाहरूलाई भारतको पश्चिमबङ्गाल सरकारले प्रहरी र सेना लगाएर निर्मम दमन गरेको छ । राज्यको अन्याय, अत्याचार र दमनका विरुद्ध विद्रोह गर्नु जनताको अधिकार हो । भाषा र संस्कृतिरक्षाको माग राखेर आन्दोलनमा उत्रिएका नेपालीभाषीमाथि भएको सरकारी दमन निन्दनीय छ । सरकारले समयमै नेपालीभाषी नागरिकसँग वार्तामा बसेर उचित माग पूरा गर्नतिर ध्यान दिनुपर्छ अन्यथा यसले भाषिकबाट जातीय र स्वतन्त्र मुलुक मागसम्मको अवस्थामा विकास नगर्ला भन्न सकिन्न ।

भारतमा पनि नेपालीभाषी र नेपाली संस्कृति भएका नागरिकलाई गोर्खा भनिन्छ भने उनीहरू बसोबास गर्दै आएको भूमिलाई गोर्खाल्यान्ड भनिँदै आएको छ । नेपालीभाषीहरूले राज्यबाट दमन भएको र मुक्तिको आन्दोलन अघि बढाउने समयमा गोर्खाल्यान्ड माग गर्दै आएका छन् । विगतमा गोर्खाल्यान्ड माग गर्दै भएका आन्दोलनहरूमा राज्यसत्ताको निर्मम दमनका कारण कयौँ नेपालीभाषीको ज्यान गइसकेको छ । आन्दोलनको अगुवाइ गर्ने मूल नेतृत्व ढुलमूल हुने र बाटो बिराउने समस्याका कारण गोर्खाल्यान्ड आन्दोलन उठ्दै र सेलाउँदै जाने गरेको इतिहास छ । यतिबेला फेरि नेपालीभाषी गोर्खाहरू भाषा र संस्कृतिका लागि जुर्मुराएका छन् । नेपाली भाषा, संस्कृतिको माया गर्नेहरूका लागि यो खुसीको कुरा पनि हो ।

भारतमा करोडौँ नेपालीभाषी छन् । दार्जीलिङ क्षेत्रमा मात्रै डेढ करोड नेपालीभाषी छन् । सिङ्गो भारतमा त करोडौँ नेपालीभाषी बसोबास गर्छन् । पश्चिमबङ्गालका दार्जीलिङ जिल्ला, विशेषगरी पश्चिमबङ्गालको पहाडी भूभाग, कालेबुङ, मिरिक, खरसाङ, डुअर्सदेखि सिक्किमसम्म र आसाम, मिजोरम हुँदै नालापानीसम्मका भूभागहरूमा करोडौँ जनसमुदायले नेपाली भाषा बोल्छन् । उनीहरूमध्ये कयौँ १८७२ साल (सन् १८१६) को राष्ट्रघाती सुगौली सन्धिपछि अङ्ग्रेजशासित राज्यमा मिसिन बाध्य भएका थिए । उनीहरूले त्यतिबेलादेखि नै अलग गोर्खाल्यान्ड राज्य माग गर्दै आएका छन् । भूगोल नै अङ्ग्रेजशासित भारतमा गाभिँदा उता मिसिन बाध्य नेपालीभाषी र कामको खोजीमा गएर उतै बसेका र बसाइँ सरेका नेपालीहरूसमेत भारतमा नेपालीभाषीहरूको सङ्ख्या करोडौँ पुगेको छ । कयौँ राज्यमा अल्पमतमा र कयौँ राज्यमा बहुमत नेपालीभाषीहरू लामो समयदेखि आफ्नो अस्तित्वको लडाइँ लडिरहेका छन् । प्रायः नेपालीभाषी र गोर्खाल्यान्ड आन्दोलनको नेतृत्व दार्जीलिङले गर्दै आएको छ । त्यसैले आन्दोलनको केन्द्र पनि यही क्षेत्र बन्ने गरेको छ । सत्ताको दमनको सिकार पनि यही क्षेत्र बन्ने गरेको छ ।

यतिबेला नेपालीभाषीहरूले 'हामी सबै गोर्खाली, हाम्रो भाषा गोर्खा' नारा अघि सारेका छन् । भूगोलले भारतीय भए पनि उनीहरू नेपाली भाषा र नेपाली संस्कृतिलाई लाई औधी माया गर्छन् । भारतमा रहेका नेपालीभाषीका कयौँ आफन्त नेपालतिर छन् भने कयौँ नेपाली नागरिकका आफन्त भारततातिर छन् । त्यसैले नेपाल र भारततिर रहेका नेपालीभाषीहरू नेपाली भाषाका कारण मात्र होइन, सांस्कृतिक, पारिवारिक रूपले पनि नजिक छन् । भारतमा नेपाली भाषा र संस्कृतिको रक्षाको विषय उठ्दा नेपालमा पनि त्यत्तिकै चासो हुने गरेको छ ।

हिजो भारत अङ्ग्रेजको उपनिवेश छँदै नेपालीहरूलाई गोर्खाली भनिन्थ्यो । विशेषगरी अङ्ग्रेज साम्राज्यवादविरुद्धको युद्ध र विदेशीहरूका बीच भएको युद्धमा नेपाली सैनिकहरू लामो समयसम्म लडेका थिए । जङ्गबहादुर राणाले त अङ्ग्रेज शासकविरुद्ध भारतीय जनताले गरेको विद्रोह दबाउन नेपाली पल्टन नै खटाएका थिए । दुवै विश्वयुद्धमा नेपाली सेनाले साम्राज्यवादी स्वार्थमा भाडामा लडेको थियो । युद्धकालमा नेपाली सेना गोर्खाली सैनिकका नामले परिचित थियो । तोप र गोलाबारुदका विरुद्ध खुकुरीको भरले दुस्साहसपूर्ण लडाइँ लडेर बहादुरी देखाएका कारण गोर्खालीहरू लडाइँमा वीर, साहसी र पराक्रमी कहलिएका छन् । नेपाल कब्जा गर्न आएका अङ्ग्रेज फौजविरुद्ध पनि नेपाली सेनाले आधुनिक प्रविधिबिना नै ढुङ्गामुढा र हँसिया, खुकुरीका भरमा लडेर साहस देखाएका थिए । विदेशमा गोर्खालीका नामले स्थापित नेपाली जाति र नेपाली सेनाकै परिचय आउने र झझल्को दिने गरी भारतवासी नेपालीभाषी नागरिकहरूले आफ्नो आन्दोलनको नाम पनि गोर्खासँग जोडेर अघि बढाइरहेका छन् । भारत सरकारले नेपालीभाषीको भाषारक्षाको आन्दोलन, राज्यको दमनविरुद्धको सङ्घर्ष र गोर्खाल्यान्ड आन्दोलन सबैलाई एकै ठाउँमा मुछेर र नेपालसँगसमेत गाँसेर हेर्ने गरेको पाइन्छ । गोर्खाल्यान्ड आन्दोलन भारतीय नेपालीभाषीहरूको आफ्नो भाषा, संस्कृति, जातीयता र राष्ट्रियतासँग गाँसिएको आन्दोलन हो । लोकतन्त्रवादी भएको ढोङ पिट्ने भारतीय शासकहरूले आजसम्म नेपालीभाषीहरूको आन्दोलनलाई दबाएरै राख्ने र विद्रोहले उत्कर्ष प्राप्त गर्न लागेमा मुख्य नेतृत्वलाई प्रभावित पारी आन्दोलन कमजोर बनाउने खेल खेल्दै आएका छन् । गोर्खाल्यान्ड माग्ने नेपालीभाषीमाथि कम्युनिस्ट नामधारी ज्योति वसुको सरकारद्वारा सन् १९७० र ८० को दशकदेखि नै निर्मम दमन भएको सन्दर्भदेखि अहिलेसम्म हेर्दा यी कुरा बुझ्न कुनै गाह्रो पर्दैन । भाषा र जातीय आन्दोलनका कारण पश्चिमबङ्गालमा वर्गसङ्घर्ष ओझेलमा थियो । क्रान्तिकारी कम्युनिस्टहरू नेपालीभाषी भए भने उनीहरूलाई विखण्डनकारीको आक्षेप लगाउँदै दमन गर्ने र आन्दोलन कमजोर पार्ने गरिएको थियो । गोर्खाल्यान्ड आन्दोलनबाट स्थापित सुभास घिसिङको पतनपछि सोही मुद्दालाई लिएर विमल गुरुङ अगाडि आएका छन् । गोर्खाल्यान्ड माग्नेहरूले उनीमाथि पनि बेलाबेलामा प्रश्न र संशय राख्दै आएका छन् । जारी आन्दोलनले भारतभर छरिएर रहेका नेपालीभाषीमाथिको दमन, हत्या, बर्बरता अन्त्य गर्नुपर्छ र नेपालीभाषीको पहिचान बनाउने उनीहरूको माग स्थापित गर्नुपर्छ । गोर्खाल्यान्ड भारतीय नेपालीभाषीहरूको भाषा, संस्कृति, जातीयता र राष्ट्रियताको सबाल हो । आफूलाई लोकतन्त्रको मसिहा ठान्ने मोदी सरकार र पश्चिमबङ्गालकी मुख्यमन्त्री ममताले दमनको बाटो परित्याग गरी नेपालीभाषी आन्दोलनकारीसँग वार्ताको बाटो अपनाउनु उपयुक्त हुन्छ । भाषाको रक्षाकै लागि कयौँ स्थानमा विद्रोहले विभाजनको अवस्थासम्म निम्त्याएको अवस्था छ । यो सम्बन्धित पक्षले बेलैमा मनन गर्नुपर्ने कुरा हो ।

लेखकहरूलाई सूचना

१. समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
२. अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनार्थ पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
३. १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
४. अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
५. प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जबाफदेही लेखकमै हुनेछ

– रातो खबर साप्ताहिक

▸▸ पृष्ठ १ बाट क्रमशः

माल्कोट सल्लारूखलाई लालसलाम ! –२

(अमरबहादुर विश्वकर्मा) को सहादत भयो । ०५७ साल जेठ २ गते दङ्गा प्रहरीसँगको पहिलो मोर्चामा स्क्वायड कमान्डर क. कोपिला (सिंहबहादुर विश्वकर्मा) को कालीकोटको मुम्रा गा.वि.स.मा सहादत भयो । ०५६ साल चैत २४ गते दैलेख जिल्ला नौमुले प्रहरी चौकीमाथि कारबाहीको मोर्चामा स्क्वायड सहकमान्डार क. सङ्घर्ष (पदमबहादुर विश्वकर्मा) को सहादत भयो । ०५९ साल असोज १० गते पार्टी सदस्य क. सरल (जयबहादुर विश्वकर्मा) को डोटी बीपीनगरमा शाहीसेनाको घेरामा परेर सहादत भयो । सल्लारूख बस्ती वीरता र विद्रोहको बस्ती मात्र नभएर उच्च स्तरबाट सहादत दिने बलिदानको बस्ती हो । यसकारण कम्युनिस्ट क्रान्तिकारी, प्रगतिशील र देशभक्त नेपालीका निम्ति सल्लारूख बस्ती क्रान्तिको आस्था र आदर्शको बस्ती बन्न पुग्यो ।

१० वर्षको जनयुद्धमा ३४ जना र ०७४ वैशाख ३१ गतेको प्रचण्ड सरकारको स्थानीय चुनावमा १ जना गरी ३५ जना नेता, कमान्डर, कार्यकर्ता र जनताले आफ्नो जीवन नेपाली क्रान्तिमा उत्सर्ग गरेको कालीकोटको माल्कोट गा.वि.स.ले सल्लारूखमा मात्र उच्च तहको जनसैन्य कमान्डरसहित ४ जनाको बलिदान गर्‍यो । यातना, गाउँ आगजनी, लुटपाट, तोडफोड, गाउँबाट लखेटिने, अस्मिता लुटिने, जङ्गली राज्यआतङ्क त सल्लारूखका जनताको दैनिक जीवनजस्तो बन्यो ।

०६३ सालपछिको सङ्क्रमण कालमा भूमिका

सङ्क्रमणकालको ०६४ चैत २८ गतेको संविधानसभाको मोर्चामा सल्लारूख बस्ती शतप्रतिशत पार्टीका पक्षमा खडा भयो । सिङ्गो माल्कोट गा.वि.स. का ९५ प्रतिशत जनता पार्टीका पक्षमा उभिए ।

०६५ सालपछि प्रचण्डको विचलनका विरुद्ध पार्टी दुई लाइन सङ्घर्षमा यो बस्ती क्रान्तिकारी लाइनका पक्षमा उभियो । ०६९ असार २ गते प्रचण्डसँग विद्रोह गरी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी-माओवादी गठन भएपछि यहाँका जनता पार्टी र क्रान्तिका पक्षमा खडा भए ।

किरणले नेतृत्व गरेको ने.क.पा.-माओवादीमा दुई लाइन सङ्घर्ष चलेपछि सल्लारूख र माल्कोटका जनताले क्रान्तिकारी धारको पक्षपोषण गरे । किरणसँग सम्बन्धविच्छेद गरी क. विप्लवको नेतृत्वमा नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी माओवादी गठन हुँदा यहाँका जनता ने.क.पा.माओवादीका पक्षधर भए ।

माओवादी आन्दोलनको ०६३ सालपछिको यात्रामा माओवादी पार्टी र आन्दोलनको जीवनमा आएका दक्षिणपन्थी भड्कावका विरुद्ध मालेमावादी विचार, क्रान्तिकारी कार्यदिशा र क्रान्तिकारी नेतृत्वको बलियो जनाधारका रूपमा सल्लारूख बस्ती अडिग भैरह्यो ।

प्रतिगामी दोस्रो संविधानसभाको चुनाव

किरण अध्यक्ष भएको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी-माओवादीले कथित दोस्रो संविधानसभाको चुनावलाई साम्राज्यवादीहरूले डिजाइन गरेको, यो देशका नयाँ र पुराना दलालहरूले ल्याप्चे ठोकेको, राष्ट्रघाती, प्रतिगामी र जनविरोधी चुनाव हो भन्ने निष्कर्षसहित सशक्त बहिष्कार गर्ने नीति अगाडि सार्‍यो । नेतृत्वको अकर्मण्यता र पार्टी अन्तरसङ्घर्षका कारण बहिष्कार कार्यक्रमको कार्यान्वयन पार्टीनीति, पार्टीको भूमिका र जनचाहनामुताबिक लागू हुन सकेन । बहिष्कारका क्रममा जति उपलब्धि भयो त्यो बेलाको सापेक्षतामा महत्वपूर्ण नै रह्यो ।

पार्टीको बहिस्कार नीतिलाई सम्प्रेषण गर्ने, स्पष्टता ल्याउने र जनतालाई बहिष्कार आन्दोलनमा प्रभावकारी परिचालन गर्ने सवालमा पार्टीमा रहेका सीमाका बीचबाट सल्लारूखका जनता बहिष्कारका पक्षमा खडा भए । माल्कोटका जनताले पार्टीको बहिष्कार कार्यक्रममा आफ्नो पूर्ण पक्षधरता जनाए ।

स्थानीय चुनाव खारेजीको पार्टी नीति र माल्कोटको मतदान केन्द्र कब्जा

क) राजनीतिक तयारी

माल्कोट गाउँ पार्टी कमिटीलाई पार्टीको स्थानीय चुनाव खारेजीको नीति र कार्यक्रमबारे स्पष्टता ल्याउने कार्य प्राथमिकतामा राखी स्पन्न भयो । माल्कोट गाउँको सेरापाटा माविको मतदान केन्द्रमा शून्य भोट गर्ने योजनाको लक्ष्य निर्धारण भयो । यो लक्ष्यका निम्ति पार्टीपङ्क्तिलाई तयारी अवस्थामा राख्ने कार्य सम्पन्न भयो ।

ख) जनताको तयारी र परिचालन

माल्कोट गाउँका सबै जनतामा चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोधको कार्यक्रमलाई व्यापक र जोडतोडले लग्ने कार्य सम्पन्न हुँदै गए । अन्य पार्टीसँग आबद्ध जनतासँग पनि पार्टीनीति र कार्यक्रमबारे व्यापक बहस, सम्प्रेषण र खारेजी गर्न सहमत गराउने अभियान सञ्चालन भयो । सबै जनता सहमत हुँदै जाने स्थिति पैदा भयो । हाम्रो पार्टीको खारेजी अभियान र गतिविधि पूरै हाबी हुँदै गयो । आमजनतामा सेरापाटा मतदान केन्द्रमा मत खस्दैनन् भन्ने धारणा व्यापक हुँदै गयो । यसबाट सबैभन्दा बढी छटपटाहट माओवादी केन्द्रलाई भएको थियो । जनतासँग एकाकार हुने र जनताको साथ लिने विचारअनुसार पार्टीले जनतासँगै रहेर जनताको निरन्तर नेतृत्व गरिरह्यो । वैशाख ३१ गते मतदान हुने दिन बेलुकी ५ बजेसम्म यो कार्य तीव्रतामा जारी राख्ने स्पिरिटअनुसार अगाडि बढ्यो ।

माल्कोट गा.वि.स.को वडा नं.४ सल्लारूखको समग्र बस्ती पार्टीको चुनाव खारेजी अभियानका पक्षमा सिल भयो । कुनै पनि संसद्वादी राजनीतिक पार्टीको चुनाव प्रचारप्रसार जनताले नै सल्लारूख बस्तीमा निषेध गर्‍यो । यो गाउँका जनताको विशेषता के रह्यो भने जनता नै टिम बनाएर अरू टोलमा जनतालाई चुनाव खारेजीमा लगाउन क्रियाशील भयो । चुनाव खारेजीमा जनताको परिचालन गर्ने नीतिको नयाँ अभ्यास भयो ।

ग) युवा परिचालन

समाजका युवाहरू सङ्गठित रूपमा चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानमा परिचालित भए । जनतालाई विश्वस्त र उत्साहित बनाउन युवा परिचालनले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्‍यो ।

घ) संयुक्त मोर्चा निर्माण

पार्टीको चुनाव खारेजी तथा जनप्रतिरोध अभियानलाई समर्थन र सहयोग गर्न एमाले, काङ्ग्रेस, राप्रपा र माओवादी केन्द्रसँग छलफल र प्रस्ताव भयो । एमाले, काङ्ग्रेस र राप्रपाका स्थानीय कार्यकर्ताको सकारात्मक धारणा रह्यो । उहाँहरूले भन्नुभयो, 'नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको विचार, राजनीतिक कार्यक्रम र चुनावसम्बन्धी नीति ठीक छ । चुनाव खारेजीको विषय स्थानीय र जिल्लाको विषय मात्रै नभएर यो राष्ट्रिय विषय हो । यो नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको राष्ट्रिय नेतृत्वको विषय हो । त्यसैले यो हाम्रो सरोकारको विषय पनि हो । हामी माल्कोटमा नेतृत्व र नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीलाई सहयोग गर्छौं । हामी मतदान गर्दैनौँ भन्नुभयो । शून्य भोट नहुने स्थितिमा हामीलाई मतदान गर्न दिनुहोला । दुःख नमाल्नुहोला भनी उहाँहरूले भन्नुभयो ।

माओवादी केन्द्रका विष्णु वि.क., जग्गु वि.क. र पौराम वि.क. पूर्वाग्रही, प्रतिशोधी र दुस्मनीपूर्ण रूपमा यो प्रस्तावका विरुद्धमा गए । उनीहरू हामी सुरक्षा शक्तिको बलमा भए पनि मतदान गर्छौं भनेर आए । यसले के प्रस्ट भयो भने माओवादी केन्द्रका माल्कोटका उपरोक्त मान्छेहरू दलाल पुँजीपति वर्गको जनविरोधी संसदीय व्यवस्थाका कट्टर एजेन्ट बनेर आएका रहेछन् । जनताले यिनीहरूका बारेमा यतिसम्म सोचेका थिएनन् । यो स्थानीय चुनावको प्रमुख ठेकेदार कहलिएको प्रचण्ड नेतृत्वको माओवादी केन्द्रको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी र यसले लिएको स्थानीय चुनाव खारेजी कार्यक्रमप्रतिको दृष्टिकोण, नीति र व्यवहारको तथ्यगत पुष्टि थियो ।

ङ) जनप्रतिरोध

जनपहलकदमीबाट माल्कोट निर्वाचन निषेधित क्षेत्र घोषणा भयो । निषेधित क्षेत्रका ब्यानर टाँसिए । प्रचारप्रसार घनीभूत भए ।

सेरापाटा मतदान केन्द्रमा मत नखस्ने र निर्वाचन नहुने भन्ने वातावरण खडा भयो । निर्वाचन टोली पनि निर्वाचन गराउन सकिँदैन भन्ने अवस्थामा पुग्ने वातावरण तयार भयो ।

वैशाख २९ गते राति जनताको व्यापक सहभागिता विशाल मशालजुलुस सम्पन्न भयो । त्यसले चुनाव खारेजी अभियानको वातावरण तातायो । वैशाख ३० गते राति मतदान केन्द्र वरिपरि बमबारी भयो । त्यसले निर्वाचन टोलीको क्याम्प र दलाल तत्वहरूमा आतङ्क खडा गर्‍यो । चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानमा लागिपरेको पार्टी र जनपङ्क्तिमा उत्साह पैदा गरायो ।

च) कार्यशैली

पार्टी कार्यदिशाद्वारा निर्देशित स्थानीय चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियान लागू गर्ने क्रममा आवश्यक पर्ने कार्यशैलीको विकास गर्नु कार्यशैलीको प्रश्न थियो । हाम्रो कार्यदिशामुताबिक जनतासँग एकाकार होऊ, जनतामा सुरक्षा खोज, जनताको नेतृत्व गर, जनताको व्यवस्थापनमा बस र दुस्मनका सबै षड्यन्त्रलाई असफल गर्न क्रान्तिकारी शैलीको विकास गर भन्ने मान्यताको विकास र प्रयोग भयो । यस कार्यशैलीले हाम्रो पार्टीलाई जनताबाट अलगथलग पारेर आफ्नो रणनीति पूरा गर्ने दुस्मनको दाउलाई पूरै असफल पार्‍यो । यो कार्यशैली कुरा एकीकृत जनक्रान्तिको गर्ने, कार्यशैली दीर्घकालीन जनयुद्धको छापामार अपनाउने भडुवा कार्यशैलीका विरुद्धमा थियो । यो कार्यशैली जनताबाट कटेर एकान्त बास बस्ने, फोन बन्द गरी बस्ने वा जङ्गलमा बस्ने आत्मरक्षावादी कार्यशैलीका विरुद्धमा क्रान्तिकारी कार्यशैली थियो ।

खारेजी र मतदानको गम्भीर सङ्क्रमणमा सेरापाटा मतदान केन्द्र

वैशाख ३१ गते बिहान ७:०० बजेबाट मतदानप्रक्रिया सुरु हुने र ५:०० बजे अन्त्य हुने समय प्रचण्ड सरकारको निर्वाचन आयोगले तोकेको थियो । यो मतदान केन्द्रमा बडो उदाहरणीय कुरा के भयो भने बिहान ७:०० बजे मतदान प्रक्रिया सुरु हुने समय बितेर ९:०० बजिसक्यो, कुनै १ जना मतदाता पनि मतदान केन्द्रमा मतदान गर्न गएनन् । मतदानको २ घन्टा समय बितिसक्दासम्म एउटा पनि भोट नखस्ने अवस्था माओवादी केन्द्रका उल्लिखित स्थानीय लठैतहरूलाई सबभन्दा बढी टाउकोदुखाइको विषय बन्यो । अरू सबै दलहरू नकारात्मक थिएनन् ।

बिहान ९:३० बजे माओवादी केन्द्रका मान्छेहरूले सुरक्षा शक्तिको आडमा टोलबाट जनतालाई ल्याएर भोट हाल्न लगाउन थाले । सुरक्षा फौजले जनतालाई भोट हाल्न बाध्य पार्न थाल्यो । गाउँमा आतङ्क मच्चाए । शान्तिपूर्ण ढङ्गले स्थानीय चुनावको खारेजी गर्ने र भाग लिने जनताको स्वनिर्णयको राजनीतिक स्वतन्त्रता र अधिकारमाथि माओवादीका स्थानीय मान्छेहरू, निर्वाचन टोली र खटिएको सुरक्षा शक्तिले जब प्रचण्ड सरकारको आडमा हस्तक्षेप गर्न थाल्यो तब अशान्ति निम्तियो । यो राज्यआतङ्क र दमनले माल्कोटका जनतामा आक्रोश पैदा गर्‍यो । सयौँ युवाहरूले आफ्नो स्वाभिमानमाथि हमला भएको महसुस गरे । यसको चर्को महसुस त सल्लारूखका जनता र युवाहरूलाई भयो । एमाले, काङ्ग्रेस र राप्रपाका कार्यकर्ता पनि आक्रोशित भए । नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले हामीलाई शून्य मत हुन्छ भनेर रोक्ने, माओवादी केन्द्रलाई मतदान गर्न दिएर हामीलाई धोका दिएको त होइन भन्ने प्रश्न उठाउन थाले । तर यो वास्तविकता थिएन । वास्तविकता त माओवादी केन्द्र, निर्वाचन टोली र सुरक्षा शक्तिको गठजोडमा भएको शान्तिपूर्ण अवस्थालाई भाँड्ने षड्यन्त्र थियो । यो हर्कत नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीलाई झनै सह्य हुने कुरा थिएन ।

दिउँसो २ बजेबाट मतदान केन्द्र खाली हुन थाल्यो । माओवादी केन्द्रका मान्छेले चुनाव खारेज गरेका जनताका नाममा फर्जी मतदान पनि गरे । सल्लारूख बस्तीका युवा र जनता मतदान केन्द्रमा गएर माओवादी केन्द्रका विष्णु वि.क., जग्गु वि.क. र पौराम वि.क.लाई भने, हामी खारेजी गर्ने जनताका नाममा फर्जी भोट किन हाल्यौ ? माओवादी केन्द्रका मान्छेले विवाद गरे । यो विवादमा सुरक्षाको जिम्मा लिएको प्रहरीले लाठी चार्ज गरी कुटपिट गर्न थाल्यो । प्रहरी र जनताका बीचमा विवाद हुँदा सुरक्षाको मुख्य कमान्डर सईले आफैँ गोली चलायो । यति बेलासम्म दिउँसको ४:०० बजिसकेको थियो । पहिलो युवालाई ताकेको हतियार छेक्न जाँदा राप्रपाका वडा अध्यक्षका उम्मेदार धनरूप बटालालाई पेटमा गोली हान्यो । धनरूपलाई बचाउन रणबहादुर बटाला जाँदा उहाँलाई पनि साँप्रामा गोली हान्यो । उहाँलाई बचाउन बमबहादुर वि.क. जाँदा उहाँलाई खुट्टामा गोली हान्यो । तीनजना घाइतेलाई बचाउन जाँदा कुलबहादुर बटालालाई घुँडामा गोली हानी घाइते बनायो । यसरी हेर्दाहेर्दै ४ जनालाई ढाल्यो । रगतको खोलो बग्यो । धनरूप र रणबहादुर बटालाको स्थिति गम्भीर भयो ।

मतदान केन्द्रको सुरक्षामा खटिएको प्रहरीले जनतामाथि गोली चलाएर चारचारजना घाइते, मतदानकेन्द्र रगतको पोखरीमा परिणत र दर्जनौँ जनतालाई चोटपटक लागेपछि चरम आक्रोशित बन्न पुगेका जनता र युवाहरूले प्रहरीले गोली चलाएर मान्छे ढाल्यो । सबै जनता आऊ भनेर गाउँका जनतालाई आह्वान गर्‍यो । सल्लारूखका जनता र युवाहरूको अगुवाइमा माल्कोटका जनताले लाठी, आँसी, खुकुरी, ढुङ्गामुढा लिएर मतदान केन्द्रमाथि धावा बोले । जनताले नेपाली सेनालाई अपिल गरे, माओवादी केन्द्र, मतदान टोली र प्रहरीको गठजोडमा हाम्रो नाममा फर्जी भोट हालेर हामीलाई नै गोली हानेपछि हाम्रो यो लडाइँ मतदान टोली, प्रहरी र फर्जीभोट हाल्ने दलालविरुद्ध हो । तपाईंहरू नेपाली सेनासँग हाम्रो सद्भाव छ । केही दुस्मनी छैन । हामी तपाईंहरूसँग लड्न आएका होइनौँ । हामीलाई गोली नहान्नुहोला भनेपछि नेपाली सेनालाई जनताको अपिलले सोच्नैपर्ने स्थिति बनायो । सेनाले गोली चलाएन ।

मतदान केन्द्रमा जनताको भीषण हमला हुँदा माओवादी केन्द्रका स्थानीय पशुहरू बेपत्ता भए । मतदान टोली र प्रहरी मतपेटिका लिएर विद्यालयको कोठाभित्र पसे । जनताले त्यो कोठालाई घेरा हालेर आक्रमण गर्न थाले । जनताले भने हाम्रो नाममा फर्जी भोट हालेका मतपेटिका हामीलाई बुझाऊ, नत्र भने ०५४ साल चैत २६ गतेको घटनामा चिउरी मेलाको ओढारमा खरले आगो लगाएझैँ लगाउँछौँ भनेर जनताले काशन गर्दा मतपेटिकासंगै एउटै कोठामा भएको मतदान टोली र सुरक्षा टोलीले जनतालाई मतपेटिका बुझायो । जनताले मतपेटिकालाई मतदान केन्द्रको चौरमा ल्याएर आगो लगाई ध्वस्त गरे । जनता मतपेटिका जलाउन थालेको अवस्थामा जनताको घेराबन्दी आफू थुनिएको कोठामा पातलो भएको देखेपछि मतदान टोली र प्रहरीले भाग्ने दुस्साहस गरे । त्यो बेला जनताले १ किलोमिटर ढेडुवा लेखेटेझैँ लखेटे । माल्कोट सेरापाटा मा.वि.को मतदान केन्द्र माल्कोटका पैकेला जनताको नियन्त्रणमा आयो ।

माल्कोट सेरापाटा मतदान केन्द्र माल्कोटका जनता र नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको नियन्त्रण एवम् प्रभावमा तब मात्र आयो जब पार्टी र जनता एकीकृत जनक्रान्तिको कार्यदिशाबाट निर्देशित भयो । पार्टीको स्थानीय चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानलाई स्थायीय पार्टी र जनताले गम्भीरताका साथ आत्मसाथ गर्‍यो । पार्टी केन्द्रीय कार्यालयले प्रत्यक्ष योजना, निर्देशन एवम् परिचालन गर्‍यो । चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानको लक्ष पूरा गर्न स्थानीय पार्टी र जनताको समर्पण तथा बलिदानीभाव उच्च रह्यो ।

शव र घाइतेको व्यवस्थापन

मतदान केन्द्र कब्जा गरिसकेपछि घाइतेहरूको उपचार र व्यवस्थापन प्रमुख कार्य बन्न गयो । धनरूप बटालाको स्थिति चिन्ताजनक थियो । त्यति बेलासम्म राति ८ बजिसकेको थियो । बिरामीको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी पार्टी केन्द्रीय कार्यालयबाट सेनाको नाइट भिजन हेलिक्याप्टरका लागि पहल भयो । पहिलो कुराकानीमा ... बाँकी पृष्ठ ४ मा

वेपत्ताको स्थिति सार्वजनिक गर्न दबाव

(राज्यद्वारा वेपत्ता पारिएका नागरिकलाई सार्वजनिक गर्न माग गर्दै असार ३ गते काठमाडौंमा आयोजित अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा व्यक्त विचारको सम्पादित अंश)

आजको दिन राष्ट्रिय लज्जाको दिन हो

■ *दमननाथ ढुंगाना, पूर्वसभामुख*

आजको दिन पीडाको मात्र होइन, राष्ट्रिय लज्जाको दिन हो । बेपत्ता नागरिकका विषयमा प्रतिबद्धता, ऐन, सम्झौता, कानुन सबै छन् तर काम भएको छैन । कसका कारणले काम भएको छैन, त्यो पनि थाहा छैन । विस्तृत शान्तिसम्झौतामा २ महिनाभित्र बेपत्ता नागरिकको स्थिति सार्वजनिक गर्ने भनिएको छ । देश सधैँ द्वन्द्वको चक्रमा फसिरहेको छ । २०४६/०४७ सालमा जनअपेक्षाका विरुद्ध दलहरू जाँदा माओवादी जनयुद्ध जन्मियो । संविधान जारी भयो तर सबै प्रदेशमा एकैपटक चुनाव हुन सकिरहेको छैन । द्वन्द्वको व्यवस्थापन गर्न नसक्ने दिशातिर देश गइरहेको छ । मधेसको समस्या त्यति ठूलोजस्तो लाग्दैन तर समस्याको समाधान भइरहेको छैन । गम्भीर चिन्तन र बहस नै हुँदैन । नेपालसङ्क्रमणकालमै छ । नेपालमा किन शान्ति र स्थायित्व हुन सकेन ? ४० लाख युवाहरूकिन विदेश जानुपर्‍यो ? द्वन्द्व व्यवस्थापनको क्षमता कमजोर भएर गएको छ । द्वन्द्वबाट आएकै पार्टीका तीनपटक प्रधानमन्त्री भए । तर व्यवस्थापन हुँदैन किन ? माओवादीलाई सत्तामा पुर्‍याएको सत्ताभोगका लागि मात्र हो त ? यो विषय अन्तर्राष्ट्रिय चासोको विषय भएको छ । हाम्रा नेताहरू विदेश भ्रमण गर्न सक्छन् कि सक्दैनन् जस्तो भएको छ । कुमार लामाको मुद्दा सामुन्ने छ । अन्तर्राष्ट्रिय अधिकार क्षेत्र कायम भएको छ र ती निकायहरू सक्रिय छन् । हामीले आवाज उठाइरहनुपर्छ । आज सङ्कल्प गर्ने दिन हो । थाक्नु हुँदैन । म यो अभियानमा सुरुदेखि सहभागी छु । हाम्रो आवाजलाई रोदन ठानिएको छ । द्वन्द्वपीडित, बेपत्ता, सहिद र लडाकुहरू अर्को द्वन्द्वको दिशामा जानसक्छन् । त्यसैले हामीले नागरिकलाई त्यतातिर धकेल्नु हुँदैन । तर त्यतैतिर देश धकेलिइरहेको छ । सरकारलाई नागरिकको आवाज सुन्न बाध्य पार्नुपर्छ ।

संवैधानिक अङ्गहरू कमजोर बन्दै गएका छन् । ती अङ्गहरू कमजोर भएपछि भ्रष्टाचार बढ्छ । समस्याको चाङ लागेको छ ।

जनयुद्ध लड्ने र टाउकाको मूल्य तोक्नेका बीचमा गठबन्धन केका लागि ?

■ *सावित्री दुरा, नेकपा*

बेपत्ता नागरिक छानबिन आयोगले अझैसम्म स्थिति सार्वजनिक गर्न सकेको छैन । शान्तिप्रक्रिया पूरा भएको छैन । नयाँ शिराबाट द्वन्द्व बल्झिन थालेको छ । यस्तो समयमा हिजो टाउकाको मूल्य तोक्ने र जनयुद्ध लड्नेहरूको गठबन्धन सरकार बनेको छ । तर पनि उनीहरू शान्तिप्रक्रिया पूरा भयो भन्न सकिरहेका छैनन् । राज्यले धेरै नागरिकहरूलाईबेपत्ता बनाएको छ । अहिले स्थानीय तहको चुनाव चलिरहेको छ । चुनाव बहिष्कार गर्नसक्ने आशङ्काको भरमा सयौँलाई झूट्ठा मुद्दा लगाएर हिरासतमा राखिएको छ । यो व्यवस्था पनि जनताको व्यवस्था नभएर दलाल पुँजीपति वर्गको व्यवस्था हो । यसले समस्या समाधान गर्न सक्दैन । तसर्थ सबैजना मिलेर यो दलाल व्यवस्थाविरुद्ध लड्नुपर्छ । हामीले नयाँ ढङ्गले पहलकदमी लिन खोजेका छौँ । जनताले परिवर्तन चाहेका छन् । त्यो परिवर्नतको चाहनालाई बन्दुकको बलले दबाउन सम्भव छैन ।

राज्य निरङ्कुश चरित्रको छ

■ *दीपेन्द्रबहादुर क्षेत्री, पूर्वगभर्नर तथा अध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग*

राज्यको चरित्र निरङ्कुश प्रवृत्तिको छ । 'बाघ र बाख्रालाई एउटै खोरमा थुनेर पानी खुवाउन थालिएको छ । जुनबेला सत्ता पल्टिन्छ तब मात्र अट्ठा जोकर हुन्छ । तसर्थ सबै प्रगतिशील र देशभक्त शक्तिहरू एकमुष्ट भएर सङ्घर्ष गर्नुको विकल्प छैन ।

'कुकुरको मासु बेच्ने थलो'मा जानु थियो भने किन युद्ध लडेको त ?

■ *कमला पन्त, नेत्री, नेपाली काङ्ग्रेस*

बेपत्ताका समस्या समाधान गर्नुपर्छ । शासकहरू सधैँ क्रूर देखिन्छन् । जनतालाई अधिकार दिँदैनन् । तत्कालीन शेरबहादुर देउवालाई ४० बुँदे बुझाउने दल नै सरकारमा छ । ती ४० बुँदे मागहरू अहिले आफैँले किन लागूनगरेको ? द्वन्द्वको समयमा माओवादीद्वारा मारिएकाहरूलाई सहिद घोषणा गरिएको थियो । आज जनयुद्धको नेतृत्व गरेको शक्ति सरकारमा छ । उसले युद्धमा मारिएकाहरूलाई सहिद घोषणा किन नगरेको त ? हिजो संसद्लाई 'खसीको टाउको देखाएर कुकुरको मासु बेच्ने पसल' भनिएको थियो । आज त्यही कुकुरको मासु बेच्ने पसलमा नै आउनु थियो भने युद्ध किन लडेको त ? फुजेल हत्याकाण्डको समाधान भएको छैन । अधिकारकर्मी पनि बोल्दैनन् । ती कहाँ छन् ?

कानुन नै त्रुटिपूर्ण छ ।

■ *लोकेन्द्र मल्लिक, अध्यक्ष, बेपत्ता छानबिन आयोग*

विपीन र दिलबहादुरलाई मध्यरातमा सुतिरहेको स्थानबाट गिरफ्तार गरिएको रहेछ । गणतन्त्र स्थापनार्थ लड्ने यी योद्धाहरूलाई सम्मान गर्छु । नागरिक बेपत्ता पार्नेहरूलाई कारबाही गर्ने कानुन नै थिएन । अहिले पनि कानुन बनेको छैन । अपराधीलाई कारबाही गर्न सक्ने कानुन चाहिन्छ । आयोगले काम गर्ने वातावरण नै छैन ।

द्वन्द्वकालका समस्याको राजनीतिक समाधान दिनुपर्छ

■ *रमणकुमार श्रेष्ठ, महान्यायधिवक्ता, नेपाल सरकार*

कानुन निर्माण गर्न जहाँबाट अवरोध भएको छ त्यही शक्तिबाट राजनीतिक क्षेत्रमा पनि समस्या उत्पन्न भएको छ । केही राजनीतिक दलहरूले त अदालतलाई पनि दुरूपयोग गरेका छन् । केही दललाई त यो समस्या समाधान भयो भने दानापानी गुम्ला भन्ने त्रासले काम गरेको देखिन्छ । दोलखामा चुनावमा मर्ने सहिद हुने, मधेसमा मर्नेहरू सहिद हुने तर जनयुद्धमा मर्नेहरू सहिद नहुने भएको छ । गणतन्त्र ल्याउन लड्नेहरू सहिद हुँदैनन् । क्षतिपूर्ति दिन खोज्दा सर्वोच्च अदालत रोक्छ । तर दोलखामा आपसी झगडामा मारिनेलाई क्षतिपूर्ति दिँदा अदालतले रोक्दैन । बेपत्ता तथा मेलमिलाप आयोगको क्षेत्राधिकार परिवर्तन हुनुपर्छ । पार्टीमा एकरूपता नभएका कारण संशोधन गर्न समस्या भएको छ । शक्तिकेन्द्रहरूको चलखेलले समस्या पारेको छ । सङ्क्रमणकालीन विशेष अदालत चाहिन्छ ।

स्थानीय चुनाव गराउन नसक्नेले के देश चलाउलान् ?

■ *कपिल श्रेष्ठ, वरिष्ठ अधिकारकर्मी*

दस वर्षको जनयुद्धको एक प्रतीक विपीन र दिलबहादुर हुन् । न्यायका लागि राज्य र विद्रोही एकै स्थानमा आएका छन् । महान्यायाधिवक्ता र राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगसँग धेरै आशा गर्नुपर्ने देखिन्न । न्याय नै लोकतन्त्र र प्रजातन्त्र जनतन्त्र हो । तर न्याय कायम भएको छैन । स्थानीय तहको चुनाव गराउन नसक्नेले कसरी देश चलाउन सक्लान् र ? द्वन्द्वकालीन अमानवीय घटनालाई हामी न्याय दिन सक्दैनौँ? हामीलाई अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा हेर्ने दृष्टिकोण नकारात्मक छ । हिंसाको बाटो लिनुभएन । अधिकारकर्मीहरूलाई औपचारिकतामा सिमित हुनुभएन ।

जनयुद्ध गर्ने भयौँ भनेर नेताहरू हामीकहाँ आएका थिए

■ *कृष्ण गौतम, प्रतिनिधि, इन्सेक*

जनयुद्धपूर्व नै युद्धमा जाने भयौँ भन्न आएका थिए । मैले युद्ध नभन्नुस् भनेको थिएँ । यो विषयलाई राजनीतीकरण गर्नुभएन । हिजो सरकारलाई दोष दिइन्थ्यो । आज विद्रोही नै पटकपटक सरकारमा गएका छन् । कसलाई के भन्ने ? राज्यले बोल्नुपर्छ र किनारा लगाउनुपर्छ । चुनाव सार्दा अर्बौं खर्च भएको छ । भ्रष्टाचारको कुरा अलग्गै छ । तसर्थ केही अर्ब खर्च गरेर राहत उपलब्ध गराउन कन्जुस्याईं गर्नुपर्दैन ।

योद्धाहरू महान् मान्छेहरू हुन्

■ *सुदीप पाठक, वरिष्ठ मानवअधिकारकर्मी*

आयोगहरू काम गर्न थालेका छन् । परिणाममुखी काम भएका छैनन् । आयोगलाई सहयोग गर्नुपर्छ । काम गर्नेले आलोचना सहनुपर्दछ । १० जना प्रधानमन्त्रीले के गरे भन्न पनि सकिएला तर त्यता नलागौं । २०५६/०५७ को आक्रमणपछि म ५७ वटै जेल पुगेको छु । हाम्रा कारणले धेरै जनाको ज्यान बचेको छ । राष्ट्रिय मानवअधिकारका अध्यक्षले १५ पटक र मैले १० पटक कानुन ल्याउन आग्रह गरिसकेकाछौं । तर अझसम्म आउन सकेको छैन ।समाज धेरै बदलिएको छ । आजको समाज हिजोको जस्तो छैन । बेपत्ता नागरिकको स्थिति सार्वजनिक गर्नैपर्छ ।

बेपत्ता नागरिक, शान्तिप्रक्रिया र वर्तमान राजनीतिक परिस्थिति

■ एकराज भण्डारी (अधिवक्ता)

बेपत्ता नागरिक सार्वजनिकीकरणको प्रश्न

जनयुद्धका क्रममा हजारौँ नागरिकलाई राजनीतिक आस्था र विचारकै आधारमा पक्राउ गरी जबर्जस्ती आफ्नो कब्जामा लिई बेपत्ता पार्ने काम गरियो । त्यसरी बेपत्ता पारिएका होनहार योद्धाहरूमध्येका हुन्- विपीन भण्डारी र दिलबहादुर राई । १६ वर्षअगाडि २०५९ असार ३ गते तत्कालीन क्रूर राज्यसत्ताका सुरक्षाकर्मीद्वारा राजनीतिक आस्था र विचारकै आधारमा विद्यार्थी नेता विपीन भण्डारी र दिलबहादुर राईलाई पक्राउ गरेर जबरजस्ती आफ्नो नियन्त्रणमा लिई बेपत्ता पारिएको थियो । एकातिर सधैँभरि न्यायका पक्षमा, उत्पीडित एवम् शोषित जनताका पक्षमा, राष्ट्रका पक्षमा लड्दै आएकोमा विपीन भण्डारी, दिलबहादुर राई, मनमाया पुरी, कृष्णबहादुर बस्नेत र देवराज पौडेललगायतलाई पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएको असार ३ गतेको दिन, एउटा कालो दिनका रूपमा सधैँभरि स्मरण हुने दिन र अर्कोतिर दुस्मनको कब्जामा परेर पनि आफ्नो आस्था र विचारमा अडिग रहेका, युद्धमोर्चाको अग्रपङ्क्तिमा रहेर नेपालको पुरानो सामन्ती राज्यसत्ता ध्वंस गरी नयाँ राज्यसत्ता स्थापनाका लागि निरन्तर लडेका विपीन भण्डारी, दिलबहादुर र उनीहरूजस्ता हजारौँ योद्धाहरूको योगदानबाट नै नेपाली राजनीतिमा यहाँसम्मको परिवर्तन सम्भव भएको हो । त्यसैले बेपत्ता योद्धा विपीन भण्डारी, दिलबहादुर राईलगायतको योगदानको सम्मान एवम् स्मरण गर्ने दिनका रूपमा पनि असार ३ गते भएकाले यो दिन बेपत्ता योद्धा विपीन भण्डारी र दिलबहादुर राईको सम्मान एवम् स्मरण दिवसका रूपमा रहिआएको छ ।

शासकहरू जहिले पनि दमन गरेर नै आफ्नो सत्ता टिकाउने गर्दछन् । नेपालका शासकहरू पनि त्यसैगरी क्रूर शासनसत्ता टिकाउन लागे । नेपालमा चलेका सबै आन्दोलन, सङ्घर्ष, क्रान्ति र युद्धहरूमा सत्ताको आडमा व्यापक जनदमन गरियो । नागरिकहरू पक्राउ गर्ने, बेपत्ता पार्ने, अङ्गभङ्ग गराउनेसमेतका क्रूर कार्यहरू गरियो । त्यसको पछिल्लो उदाहरण जनयुद्धका क्रममा हजारौँ नागरिक पक्राउ गरी बेपत्ता पारियो, हजारौँको हत्या गरियो, हजारौँले अपाङ्गता हुनुपर्‍यो, कयौँ विस्थापित हुनुपर्‍यो, कयौँले जेलनेल र यातना भोग्नुपर्‍यो । जनयुद्ध सम्झौतामा आएर टुङ्गियो । सम्झौतामा कम्तीमा पूर्ण लोकतान्त्रिक संविधान संविधानसभाबाट बनाउने र युद्धका क्रममा भएका ज्यादती एवम् गम्भीर प्रकृतिका मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटनालाई सम्बोधन गर्न कानुन एवम् आयोग बनाउने भन्ने उल्लेख गरियो । सम्झौता परिपालना गरिएन । न जनयुद्ध र जनआन्दोलनको म्यान्डेटअनुसारको पूर्ण लोकतान्त्रिक संविधान बन्यो, न युद्धमा भएका ज्यादतीबाट पीडा भोग्न बाध्य हजारौँ नागरिकको व्यवस्थापन गरियो, न त पीडकलाई कारबाहीको दायरामा नै ल्याइयो । जनयुद्धका क्रममा मारिएका योद्धाहरूलाई राष्ट्रिय सहिद घोषणा गरिएन । बेपत्ता योद्धाको यथार्थ स्थिति पत्ता लगाई तिनलाई सार्वजनिक गरिएन, घाइते तथा अपाङ्गता भएका योद्धाहरूको उचित औषधोपचार एवम् व्यवस्थापन गरिएन । तिनका सम्पूर्ण परिवारको अभिभावकत्व राज्यले ग्रहण गरी निःशुल्क स्वास्थ्योपचार, शिक्षा, रोजगार, आवास आदिको व्यवस्था गर्न सक्नुपर्थ्यो तर गरिएन । त्यसैले परिवारजन ठूलो पीडामा छन् ।

शान्तिप्रक्रियाका विषयहरूमध्ये मानिस पक्राउ गरी बेपत्ता पार्ने निकृष्ट अपराध हो । जनयुद्धका क्रममा राज्यद्वारा व्यवस्थित र योजनाबद्ध ढङ्गले मानिस पक्राउ गरी बेपत्ता पारियो । यो विषय शान्तिप्रक्रियाको सुरुआती चरणमै सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने थियो तर गरिएन । सम्झौतामा सहभागी दलहरू सधैँ सरकार बनाउने र गिराउने काममा व्यस्त रहे । सरकारमा रहने, भ्रष्टाचारमार्फत रकम जम्मा गर्ने र अर्को निर्वाचनमा आफ्नो जित सुनिश्चित गराउनेतिर दलहरूको ध्यान गएको देखिन्छ । जसका कारण शान्तिप्रक्रियाका ११ वर्ष पार भइसक्दा पनि बेपत्ता नागरिक सार्वजनिक गर्नेजस्तो गम्भीर विषय थाती रहन पुग्यो ।

शान्तिप्रक्रिया

शान्तिप्रक्रियाका अन्य विषयहरू पनि अन्योलमै छन् जसका कारण युद्धमा प्रभावित पीडा भोग्न बाध्य लाखौँ नागरिक क्रुद्ध बनेका छन् । शान्तिप्रक्रियाका विषयहरूमध्ये पहिलो विषय १२ बुँदे समझदारी र विस्तृत शान्तिसम्झौतामा जनताको पूर्ण लोकतान्त्रिक संविधान बनाउने भन्ने प्रतिबद्धता गरिएको थियो तर संविधान विवादित ढङ्गले बनाइयो ।

शान्तिप्रक्रियाको दोस्रो विषय भनेको सेना समायोजन थियो । जनमुक्ति सेनामध्ये अधिकांशको न्यायपूर्ण ढङ्गले व्यवस्थापनसम्म पनि नगर्दा पूर्वजनमुक्ति सेना, बहिर्गमित सेनालगायतले आफ्ना असन्तुष्टिहरू व्यक्त गर्दै विद्रोह गर्ने चेतावनीसमेत दिइरहेका छन् । युद्धका क्रममा भएका मानवअधिकार गम्भीर उल्लङ्घनका बारेमा तथ्यहरू सङ्कलन गरी सत्य स्थापित गरी समाजमा मेलमिलापको वातावरण बनाउने उद्देश्यका साथ विवादका बीचबाट बनेको कानुन र आयोगहरूले आफ्नो तीन वर्ष अवधि पूरा गर्नैलाग्दासम्म सफलता हासिल गर्न नसक्दा जबर्जस्ती बेपत्ता पारिएका योद्धा र तिनका परिवार तथा सहिद परिवार, बलात्कृत तथा यौनहिंसाबाट पीडित, घाइते तथा अपाङ्गता पारिएका योद्धाहरू, यातनापीडित, विस्थापित, बहिर्गमित माओवादी सेना, झूट्टा मुद्दा खेप्न बाध्यलगायत समग्रका पीडा यथावत् छन् । जनयुद्धका क्रममा माओवादी आधारइलाकामा माओवादीद्वारा चलाइएको जनसत्तामा गरेको जग्गाजमिन बिक्रीवितरण कारोबारहरूलाई मान्यता नदिई, नियमन नगर्दा दोहोरो कर तिर्नुपरेका कारण आफूहरूलाई ठूलो मार परिरहेको भन्ने ती क्षेत्रका जनताको गुनासो पनि यथावत् छ । माओवादी भएकै कारण हजारौँ माओवादी नेता र कार्यकर्तालाई मुद्दा लगाइएकोमा शान्तिसम्झौतामा सबै मुद्दाहरू फिर्ता लिने प्रतिबद्धता गरिए पनि माओवादी नेता तथा कार्यकर्ताहरू आजसम्म त्यस्ता मुद्दाहरू खेपिरहेका छन् ।

यी यावत् विषयहरू अलपत्रमा छन् । यी विषयहरू हल गर्दै समाजमा मेलमिलापको वातावरण बनाउन निर्मित कानुन र सो कानुनअनुसार बनेका बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोग र सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोगको कार्यावधि दुई वर्ष पूरा भई थप गरिएको एक वर्ष अवधि पनि कुनै मूलभूत उपलब्धिबिना सकिँदैछ । अब के गर्ने ? काम सबै बाँकी छ, पुनः म्याद बढाएर यसैलाई निरन्तरता दिने ? वा आवश्यकताअनुसार संविधान संशोधन गर्ने वा नयाँ ढङ्गले कानुन र आयोग निर्माण गरी काम अघि बढाउने ? यसबारे पनि गहन छलफल आवश्यक छ ।

वर्तमान राजनीतिक परिस्थिति

विवादका बीचबाट घोषणा भएको संविधानको दुई वर्ष पूरा नहुँदै चारपटक सरकार परिवर्तन भइसकेको छ । विवादकै बीच केही जिल्लामा स्थानीय तहको निर्वाचन भइसकेको छ भने केही जिल्लाहरूमा हुने भनी निर्धारित निर्वाचनका बारेमा पनि दलहरूबीच विवाद नै देखिन्छ । भर्खरै २ नं. क्षेत्रमा मात्र निर्वाचन थाती राखेर उक्त क्षेत्रलाई अलग्याउने कार्यले दलहरूका नेताहरूको अकर्मण्यता छर्लङ्ग भएको छ । यसबाट राष्ट्रलाई नै दीर्घकालीन रूपमा प्रतिकूल असर पर्नेसम्मको खतरा पनि देखिन्छ । संविधानतः आगामी माघ ७ गते कार्यकाल पूरा हुने व्यवस्थापिका संसद् र प्रदेश तहको निर्वाचन पनि बाँकी नै छन् । यसले पनि अन्योल सिर्जना गरेको देखिन्छ । यसैबीच व्यवस्थापिका–संसद्, कार्यपालिका र न्यायपालिकाबीचको अन्तरविरोधले पनि निकै चर्चा पायो । देशमा भ्रष्टाचार एवम् अनियमितता नियन्त्रणतर्फ जानुको सट्टा झनै प्रश्रय पाइरहेका छन् । पछिल्लो चरणमा विदेशी कम्पनी जीएमआरको अपरकर्णाली जलविद्युत् आयोजनासँग गरिएको सम्झौता विवादित भइरहेकै बेला फेरि अर्को विदेशी कम्पनी सीजीजीसीसँग बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनामा पनि अनियमित ढङ्गले समझदारी (एमओयू) गरिएको कुरा विभिन्न सञ्चारमाध्यमबाट प्रकाशित भइरहेको छ । भारतीय सेना नेपाली भूमिमा प्रवेश गरी दिनदहाडै नेपाली नागरिकलाई गोली हानी मारेको अवस्था र नेपालमै भारतीय सुरक्षाकर्मीहरू पसी नेपाली नागरिकलाई पक्राउ गरेको अवस्थामा समेत अन्तर्राष्ट्रिय कानुन एवम् मर्यादाअनुसार प्रभावकारी कूटनीतिक पहलसमेत गर्न नसकी सरकार निरीह बनेको देखियो ।

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

वर्ष ३, अङ्क ३, पूर्णाङ्क ९८
रातो खबर साप्ताहिक

कालिकोट सल्लारुखलाई ...

सेनाको सकारात्मक नै थियो । सायद पछि फिल्डको रिपोर्ट खराब मान्छेले नकारात्मक गरेर होला, नेपाली सेनाको सम्पर्क निकाय सम्पर्कविहीन भयो । यसले सेनाको हेलिकोप्टर जाँदैन भन्ने प्रस्ट भयो । घाइतेको ठाउँबाट हेलिकोप्टर कति खेर आउँछ भनेर ताकेता छिनछिनमा लागिरहेको छ । पछि हामीले भन्यौं सेना हेलिकोप्टर नपठाउने भयो । निजी क्षेत्रको नाइट भिजन छैन । भोलि बिहान पठाउँछौं, स्थानीय स्वास्थ्यकर्मीबाट उपचार गराउँदै भोलि बिहान ७:०० बजेसम्म बचाउनुहोस् । बिहान ७ बजे निजी हेलिकोप्टर माल्कोट पुर्‍यायौं तर राज्यले अवरतण गर्न दिएन । त्यो हेलिकोप्टर फिर्ता भयो । ३१ गते राति २ बजे नै गम्भीर घाइते धनरूप बटालाको मृत्यु भइसकेको थियो ।

जेठ १ गते बिहान नौ बजे नेपाली सेनाको हेलिकोप्टरले धनरूप बटालाको लास र ३ जना घाइते सदरमुकाम मान्म लग्यो । घटनापछि जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा माओवादी केन्द्रबाहेकका राजनीतिक दललाई बैठक बस्न लगाएर मृतकलाई सहिद घोषणा, आफन्तलाई १० लाख राहत, हत्यारालाई कारबाही, लास आफन्तलाई हस्तान्तरण गर्न हेलिकोप्टरबाट लगेर माल्कोट गाउँमै बुझाउनुपर्ने र माल्कोटमा केन्द्रित गरेको सुरक्षा शक्ति सबै फिर्ता बोलाई प्रशासनले शान्तिपूर्ण वातावरण बनाउनुपर्ने निर्णय गरेपछि बिरामीलाई सेनाको हेलिकोप्टरले सुर्खेत ल्याउने व्यवस्था भयो । मान्मबाट जेठ ३ गते हेलिकोप्टरबाट शव माल्कोट आफन्तलाई बुझाउने व्यवस्था गरी माल्कोट लगेर सोही दिन अन्त्येष्टि सम्पन्न भयो ।

सुर्खेत उपचारका निम्ति ल्याएका बिरामीको अवस्था जाँच गराउँदा २ जना बमबहादुर विक र कुलबहादुर बटालाको सुर्खेत क्षेत्रीय अस्पतालमा उपचार सम्भव भएकाले त्यहीँ उपचारको व्यवस्था गरी हाल सन्चो भएर घर फर्किसक्नुभयो । दानबहादुर बटालाको केस त्यहाँ नहुने भएकाले रिफर गराई सुर्खेतबाट नेपालगन्ज हुँदै काठमाडौं ल्याएर हाल उपचार चलिराखेको छ । उहाँ खतरामुक्त हुनुभएको छ । अब केही दिनमा डिस्चार्ज हुँदै हुनुहुन्छ । यसको सम्पूर्ण पहल र व्यवस्था केन्द्रीय कार्यालयबाट सम्पन्न भयो ।

जेठ ७ गते पुनः निर्वाचन घोषणा

पुनः निर्वाचन गराउन राज्यले ठूलो सङ्ख्यामा सुरक्षा शक्ति तैनाथ गर्‍यो । ५० जना सेना, ५० जना सशस्त्र प्रहरी र १५० जना प्रहरी र म्यादी प्रहरी गरी २५० जनाको शक्ति केन्द्रित गर्‍यो । यति शक्ति केन्द्रित गरेर पनि पुनः निर्वाचन गराउन राज्य प्रशासनलाई बच्छ्यूँको गोला भएको थियो ।

दोस्रो चरणको चुनावमा हामीले नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका तर्फबाट जिल्ला प्रशासन र जिल्लाका राजनीतिक पार्टीमाथि के हस्तक्षेप गर्‍यौं भने ठूलो सैन्य शक्ति माल्कोटमा केन्द्रित गरी जनतालाई आतङ्कित पारेर दमन गर्न नपाइने, मतदान टोली र सानो सुरक्षा शक्ति मात्र पठाउने, मतदान टोली र सुरक्षा शक्ति मतदान केन्द्रको आफ्नो हाताभन्दा बाहिर गतिविधि गर्न नपाउने र हाम्रो पार्टी र संसद्वादी दलहरू आआफ्नो कार्यक्रम लिएर जनतामा बिनाकुनै प्रशासनिक अवरोध जान पाउने सहमति भयो । यति सहमति भएपछि दोस्रो चरणमा पूरै जनतालाई परिचालन गर्न पार्टीलाई धेरै सहज भयो । वैशाख ३१ गते चुनावमा जनतालाई प्रशिक्षित र परिचालन गर्ने सवालमा सुरक्षा शक्तिको दमनले कमजोर परेको पहल दोस्रो चरणको निर्वाचनमा लिन अनुकूल वातावरण बन्यो । पार्टीले थप पहल लियो । माल्कोटमा एमाले, काङ्ग्रेस र राप्रपासँगको समझदारी नयाँ स्तरबाट अगाडि बढ्यो ।

दोस्रो चरणको जेठ ७ गतेको निर्वाचनको दिन बिहान ९:३० बजेसम्म कुनै पनि जनता मतदान केन्द्रमा उपस्थित भएनन् । यसबाट आतङ्कित हुन पुगेका माओवादी केन्द्रका उल्लिखित मान्छेहरूले आफ्नो जिल्लाका नेतालाई भने- नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले मतदान गर्न आएका जनतालाई बल प्रयोग गरेर आतङ्कित पार्दै बाटोबाटोमा रोकी अवरोध गरेको छ । जिल्लाका नेताले प्रधानमन्त्री प्रचण्डलाई र प्रचण्डले गृहमन्त्री विमलेन्द्र निधिलाई भनेपछि केन्द्रको सीधा निर्देशनमा माल्कोटमा पूर्वतैनाथ गरेको २५० जनाको सुरक्षा शक्ति गाउँ र गोठमा अप्रेसन गर्न थाल्यो । जनतालाई मत हाल्न भनेर बल प्रयोग गर्न थाल्यो । गाउँमा आतङ्क सिर्जना गर्न थाल्यो, नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका कार्यकर्तालाई गाउँबाटै लखेट्न सुरु गर्‍यो ।

यतिबेलासम्म दिनको १:०० बजिसकेको थियो । जिल्ला प्रशासनले पहिले गरेको समझदारी तोडी गाउँमा दमन गर्न थालेपछि पार्टी केन्द्रीय कार्यालयबाट सुरक्षा शक्तिको दमन र अप्रेसन तुरुन्त रोकिएन र सुरक्षा शक्ति माल्कोटबाट तुरुन्त फिर्ता गरिएन भने ३१ गतेको भन्दा ठूलो जनप्रतिरोध सुरु गर्छौं । त्यसको जिम्मेवार जिल्ला प्रशासन हुनुपर्छ भन्ने कडा हस्तक्षेप गरेपछि तत्काल जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक बसी सुरक्षा शक्ति फिर्ता गर्न र जति भोट खसेका छन् त्यहीँ सिल गरी निर्वाचन टोली फिर्ता हुन निर्णय र निर्देशन गर्‍यो । २:३० बजे सुरक्षा शक्ति माल्कोटबाट पछि हट्यो । मतदान टोली पनि झोलीतुम्बा बोकी हिँड्यो । जेठ ७ गतेको प्रचण्ड सरकारको चुनावको पनि प्रहसन भयो ।

पार्टीको चुनाव खारेजी अभियानको क्रममा कालीकोट जिल्लाको रास्कोट पुछेगाउँमा वैशाख २३ गते दिउँसो पार्टी ब्युरो सदस्य क.विराटको छोराको विवाह भोजमा माओवादी केन्द्रको स्थानीय सुराकीको सुचनामा पार्टी नेता कार्यकर्तालाई गिरप्तार गर्न आएको प्रहरीको ४०/५० जनाको शक्तिसँग झडप हुँदा पार्टी र जनताले प्रहरीलाई त्यहाँबाट लखेटे । सुरक्षा शक्तिको भागाभाग भयो ।

वैशाख २८ गते राति सिपखाना माथिल्लो कोलीगाउँमा जनतालाई रुपैयाँ बाँड्न आएका संसद्वादी दललाई जनता र पार्टीले लखेटे ।

मुम्रा गा.वि.स.मा जनता र पार्टीले आफ्नो जनाधार टोललाई चुनाव निषेधित क्षेत्र घोषणा गर्‍यो । संसद्वादी दलहरूले पार्टी समर्थक जनतालाई प्रलोभनमा पारेर वा झुक्याएर भोट हाल्न लगेका जनतालाई मतदान केन्द्रको लामबाट थुतेर फिर्ता ल्याए । मतदान टोली र संसद्वादी दल त हेरेको हेर्‍यै भए । मतदान केन्द्रमा स्वस्तिक चिह्न झिकेर फ्याँकिदिए ।

निष्कर्ष

वीर, विद्रोही, लडाकु र क्रान्तिकारी माल्कोटका जनता र पार्टीले प्रचण्ड सरकारको कथित स्थानीय चुनावको सेरापाटा माविस्थित मतदान केन्द्रमाथि जनकारबाही गरी कब्जामा लियो । यो साहसिक जनकारबाही माल्कोट गाउँ र कालीकोट जिल्लाको इतिहासमा ०५४ साल चैत २६ गते माल्कोटमा पार्टी र जनतालाई दमन गर्न आएको सशस्त्र प्रहरी जत्था माथि माल्कोटका जनताले बहादुरीका साथ जनहतियार प्रयोग गरी प्रतिरोध गरेर निःशस्त्र जनताले सशस्त्र प्रहरी फोर्सको हतियार कब्जा गरी पार्टीलाई बुझाएको ऐतिहासिक र महान् कारबाहीको उच्च प्रतिनिधित्व गर्ने गुणात्मक जनकारबाही हो । यो सङ्घर्षको मोर्चा हाम्रो पार्टीको "एकिकृत जन क्रान्ति" को कार्यदिशाद्वारा निर्देशित मोर्चा हो । तसर्थ यो बहुआयामिक विशेषतायुक्त नयाँ क्रान्तिको मोर्चा हो । त्यस अर्थमा ०५४ चैत २६ को मोर्चाभन्दा विकसित मोर्चा हो किनकि ०५४ को मोर्चा त्यो बेलाको पार्टीको दीर्घकालीन जनयुद्धको कार्यदिशाद्वारा निर्देशित थियो । माल्कोट सेरापाटा मोर्चा पार्टीको स्थानीय चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानको नीति र कार्यक्रमद्वारा निर्देशित भएको थियो । यो मोर्चा पार्टीको स्थानीय चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानका विरुद्ध प्रचण्ड सरकारको देशव्यापी दमन, राजनीतिक षड्यन्त्र, अफवाह, सयौँको सङ्ख्यामा पार्टी नेता, कार्यकर्ता र जनताको गिरफ्तारी, झूट्टामुद्दा, जेल चलान र माओवादी केन्द्रको सुराकीका विरुद्ध जबाफी मोर्चा हो । माल्कोटका जनताको लडाइँ राष्ट्रिय मुक्ति र वर्गीय मुक्तिको प्रतिनिधिमूलक लडाइँ हो । यो लडाइँ दलाल पुँजीपति वर्ग, त्यसको राज्यसत्ता र शासन व्यवस्थाका विरुद्ध श्रमजीवी जनताको विद्रोहको लडाइँ हो । तसर्थ यो मोर्चा नेपाली सर्वहारा वर्ग र विश्व सर्वहारा वर्गका निम्ति गौरवपूर्ण र प्रेरणादायी मोर्चा हो । यो मोर्चा हाम्रो पार्टीको कार्यदिशालाई चुनौती दिने, पार्टी कार्यदिशा लागू गर्न जनताले साथ दिँदैनन् र नेतासँग कार्यकर्ता र जनता छैन भनी गोयबल्स शैलीमा प्रचार गर्ने देशीविदेशी प्रतिक्रियावादीहरू, नव र पुराना संशोधनवादीहरू र छद्म अवसरवादीहरूलाई टाउको फुट्ने गरी जबाफ दिने सफल मोर्चा हो । यो मोर्चालाई आदर्श बनाउनु, यसको रक्षा गर्नु र यसलाई विस्तार गर्नु सबै क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट, प्रगतिशील शक्ति, सच्चा गणतन्त्रवादी र राष्ट्रवादी शक्तिको अहम् दायित्व हुन आएको छ ।

कथित स्थानीय चुनाव खारेजी र जनप्रतिरोध अभियानका क्रममा हाम्रो पार्टीको नेतृत्वमा देशभर सञ्चालन गरिएका र सम्पन्न भएका सयौँ कारबाहीहरूको केन्द्रीकृत रूपमा प्रतिनिधित्व गर्ने महान् जनकारबाही हो । यसले देशका दलाल तथा राष्ट्रघाती तत्वहरूलाई आतङ्कित पारेको छ भने सर्वहारा वर्ग, नेपाली श्रमजीवी जनता, पार्टीपङ्क्ति, प्रगतिशील र देशभक्त शक्तिको छाती फुलाएको छ, शिर ठाडो बनाएको छ । यसले पार्टीको उचाइ बढाएको छ, जुझारु सन्देश प्रवाह गरेको छ, छवि बढाएको छ । जनतालाई उत्साहित र आशावादी बनाएको छ । यसर्थ माल्कोट जनकारबाहीको मोर्चा, मोर्चामा विजय हासिल गर्ने माल्कोटी जनता र त्यसको नेतृत्व गर्ने सल्लारूख बस्तीका महान् र आदरणीय जनतालाई लालसलाम ! लालसलाम !! लालसलाम !!!

समाप्त

दलाल सत्ता र महिला उत्पीडन

समाजमा रहेका विकृति-विसंगतीमध्ये महिला समस्या पनि एक हो । सामन्ती दलालसत्ताले महिलालाई उपयोग गर्ने अनि त्यसको व्यवस्था गर्दा आज धेरै समस्या उत्पन्न भएर आइरहेको छ । समाजमा हुने धेरै जसो समस्या उत्पन्न भएर आइरहेका छन् । समाजमा हुने धेरैजसो समस्या महिलाहरुको नै छ । आज देशमा भयावह बलात्कार, हिंसा र यातनाले भरिभराउ छ भने अर्कोतिर दलाल सत्ता महिलाका अधिकारमाथि उदासिन छ । देशको आधा जनसंख्या महिलाहरुले ओगटेका छन् तर यी तमाम समस्याको समाधान गर्नुको सट्टा उल्टो अपराधीहरुलाई प्रश्रय दिने, संरक्षण गर्ने परिपाटी रहि आएको छ । आज देशभरि साना-साना ५/६ वर्षका नानीहरुलाई फकाई फुलाई जबरजस्तीकरणी गर्ने र अन्तमा आफ्नो कार्य पूरा गरिसकेपछि हत्या गरेर फ्याकिदिने जस्ता अपराधिक घटना जगजाहेर छन् । भर्खरै चितवनको माडीमा दुई बालिकालाई पासविक बलात्कारपछि विभत्स ढङ्गले हत्या गरी पोखरीमा फ्याँकिएको थियो भने पोखरामा ६ वर्षिया बालिकालाई बलात्कार गर्ने कोशिस गरिएको घटना ताजै छ । यदि यो देशमा विधिको शासन, मानव अधिकार र न्याय तथा शान्ति हुन्थ्यो भने यस्ता घटना हुने थिएनन् । तर आज देश दलाल सत्ताका अपराधिक मानसिकता भएका मानिसहरुको हातमा हुँदा अपराधीहरु उम्किने, पीडितले न्याय नपाउने तर अपराधीलाई दण्ड होइन उन्मुक्ति दिने काम भइरहेको छ । आफ्नो समस्यालाई आफै उठाउँदै समाजमा रहेका विविध समस्याहरु हल गर्ने यसको नेतृत्व गर्ने एउटा शक्ति हुनु आवश्यक छ । हामी महिला बालबालिकाहरुको सुरक्षा यो राज्यले गर्नुपर्ने हो तर

सिसम शाही

महिला बालबालिकालाई दलाल संसदीय व्यवस्थाले न्याय तथा सुरक्षा होइन बरु दुःख दिइरहेको छ ।

भर्खरै मेरा साना नानीबाबुहरु आमाको न्यानो काखमा सुतिरहेको अवस्थामा यो दलाल सत्ताको प्रहरीले यही वैशाख २० गते राती १ बजे गुण्डागर्दीको शैलीमा बाबुनानीसहित गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेको थियो । भौतिक, मानसिक यातना कलिला साना बालबालिकालाई कस्तो मनोवैज्ञानिक असर पर्छ ? त्यो कुरा दलाल सत्तालाई के थाहा छ र ?

अहिले पनि महिला मुक्तिको प्रश्न उठिरहेको छ । विभिन्न राजनीतिक आन्दोलन हुन्छ । युद्ध, क्रान्ति हुन्छन् । त्यो बेला महिला मुक्तिको प्रश्न दह्रो रुपमा उठ्ने गर्छ । त्यसपछि आन्दोलन क्रान्ति सम्पन्न भइसकेपछि महिला मुक्ति हुँदैन । बरु महिला उत्पीडन भइनै रहन्छ । आज देशमा धेरै परिवर्तन भयो, धेरै नयाँ र न्याय जो कुराहरु आए तर महिला बालबालिकालाई त्यति सार्थक भएन । जनयुद्ध, जनआन्दोलनमा महिलाको उल्लेखनीय उपस्थिति भएको कारण परिवर्तन क्रान्ति सम्भव भएको तर सत्ता प्राप्त भएपछि पितृसत्तात्मक सोचका कारण महिलालाई अगाडी बढ्न दिइएन । अझै पनि पछि पारी राखेको अवस्था छ । यस्तो हुनुको मुख्य कारण राज्य जवाफदेही नहुनु हो । निरीह भएर बलात्कार, महिला हिंसा आज दिनानुदिन बढेर गएका छन् । महिलामाथि हुने सबैखाले उत्पीडन, अन्याय-अत्याचारलाई अन्त्य गर्न सही राजनीतिक शक्तिको खाँचो छ । यी सबै शोषण उत्पीडन अन्त्य गर्दै सम्मुन्नत नेपाल शान्त वातावरण सामाजिक न्याय र महिला मुक्ति सम्पन्न गर्न एकीकृत जनक्रान्तिको कार्यदिशा अग्रसर दलाल सत्ताको अन्त्यसँगै महिला उत्पीडन पनि अन्त्य हुन्छ । अनि समाज पनि सभ्य अनुशासित हुन्छ ।

विदेशी एन.जि.ओ.-आई.एन.जि.ओ.बाट सञ्चालित पैसावाला अधिकारकर्मीहरुले अधिकार दिलाउँदैनन् बरु उल्टै दलाल सत्ताको पक्षपोषण गर्छन् । महिलामाथि हुने सबैखाले हिंसाबारे यहाँ कसले बोलेको छ र ! महिलामाथि छुवाछूत, भेदभाव बोक्सीको आरोप लगाउनेलगायत अरु यस्ता कामहरुमा यहाँका मानव अधिकारवादी बोल्दैनन् । महिला अधिकारकर्मी बोल्दैनन् । अनि राज्य नि बोल्दैन अनि कसरी हुन्छ महिलामाथिको न्याय र विकास कसरी पाइन्छ ? यी सबै दोष दलाल संसदीय व्यवस्थाको हो । राज्य जिम्मेवार छैन । अवाफदेही छैन । यसले देशको समस्या समाधान गर्दैन बरु उल्टै विकराल संकट उत्पन्न गर्दै जनतालाई राहतको बदला आहात दिन्छ । यो समस्याको अन्त्य केवल एकीकृत जनक्रान्तिले मात्र गर्दछ । यसको नेतृत्व नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले गर्छ । यो सबै समस्याको सामाधान तथा संसदीय व्यवस्थाको अन्त्य वैज्ञानिक समाजवादको स्थापनाले मात्र गर्छ ।

दार्जलिङबासीको भाषा ...

दुवैमा अङ्ग्रेजलाई सैन्य र आर्थिक सहयोग गर्‍यो । भारतमा भएका अङ्ग्रेजविरोधी विद्रोहहरू (लखनऊ विद्रोह, पन्जाब विद्रोह, हैदराबाद विद्रोह) दबाउन सहयोग गर्‍यो । त्यसैगरी अङ्ग्रेजले पनि नेपाललाई राष्ट्रको मान्यता दिँदैरह्यो ।

सन् १९४७ मा भारतबाट अङ्ग्रेज फर्केपछि अङ्ग्रेज अतिक्रमित भूभाग के हुने भन्ने विवाद र बहसहरू भए । सम्भवतः अङ्ग्रेज नेपालबाट लिएका भूभागहरू फिर्ता गर्न तयार हुन सक्थ्यो । बहस हुँदा दार्जीलिङका जनता नेपालसँग रहन चाहेका थिए र त्यहाँका राजनीतिक प्रतिनिधिले पनि यो मत राखेका थिए तर नेपालका सामन्ती राणा शासकहरूले चासो राखेनन् किनकि दार्जीलिङ शिक्षा र राजनीतिक चेतनामा अगाडि भएकाले त्यो ल्याउँदा आफ्नो शासनमा दखल पुग्छ भन्ने उनीहरूमा भ्रम थियो । जसको कारणले दार्जीलिङ आधुनिक भारतमा रह्यो । उता महाकाली पश्चिमका प्रतिनिधिहरूले भने नेपालमा आउन मानेनन् । उनीहरूको तर्क थियो, जहाँ भए पनि हामी अर्काकै अधीनमा हुने हो । नेपालले पनि हाम्रो देश खाइदिएको हो, नेपाल जानुभन्दा ठूलो देश भारतमै रहन्छौं ।

दार्जीलिङको कुरा दिल्लीले बुझेपछि त्यहीँदेखि दार्जीलिङप्रति दिल्लीको धारणा पराई खालको र दमनकारी रह्यो । यसको पुष्टि सानो उदाहरणले गर्छ । महाकालीपारिको भूभागले केही सङ्घर्ष गर्दा नै उत्तरप्रदेशबाट उत्तराञ्चल बनाउने अधिकार पायो अर्थात् छुट्टै प्रदेश बनायो तर दार्जीलिङले धेरै लामो समयदेखि गोर्खाल्यान्डको माग गरेर लडिरहेको छ । धेरै नेपालीभाषीको ज्यान गइसक्यो । कयौं बेपत्ता छन् । त्यत्तिकै सङ्ख्यामा घाइते, अपाङ्ग भएका छन् तर दिल्लीले कुनै मतलब गरेको छैन । उल्टो सानो आन्दोलनमा पनि सजिलै सेना परिचान गर्न पुग्छ । दिल्लीले छुट्टै प्रदेश त दिएनदिएन, नेपाली भाषामा समेत अतिक्रमण गर्दैछ । अहिले आएर खुब लोकतन्त्रको नारा उराल्दै आएकी ममता बेनर्जी पनि कठोरतापूर्वक दिल्लीमा मिसिएकी छिन् । यो दार्जीलिङ र नेपालीभाषी नागरिकप्रतिको पूर्वाग्रहपूर्ण दृष्टिकोण र पक्षपातपूर्ण व्यवहार हो । दिल्ली र कलकत्ताको घोर अन्याय र दमन हो ।

भारतबाट अङ्ग्रेज फर्केदेखि नेपालका आन्तरिक मामिलामा भारतले हस्तक्षेप र अतिक्रमण गर्दै आएको छ । पीडाको कुरा, यहाँका शासकहरूले पनि भारतलाई आफ्नो स्वार्थका लागि ब्वाँसो लखेटेर बाघ हुलेजस्तो भारतलाई सानासाना मामिलामा पनि आमन्त्रित गरिरहेका छन् । प्रचण्ड, शेरबहादुर देउवा, महन्थ ठाकुर, राजेन्द्र महतोसम्म पुग्दा त भातभान्सा र नास्तापानी पनि लैनचौर र दिल्लीमा हुन थाल्यो । त्यसले भारतलाई पनि कस्तो बानी पर्‍यो भने नेपालका नेता र पार्टीका दैनिक कामकार्य पनि एकफेर हेर्नैपर्ने, हेर्न पाएन र दिइएन भने आफ्नो अधिकार हनन भएको वा आफूलाई नटेरेको र अपहेलित भएको ठान्ने । यतिबेला भारतले कतिसम्म आफ्नो प्रभाव पारेको छ भने नेपालका कुन जाति, कुन धर्म, कुन प्रदेश र कुन खोलानाला के हुन् ? कसका हुन् र कता हुनुपर्छ भन्नेसम्म पनि उसैले टुङ्ग्याउने भइरहेको छ । उसले नै कसलाई सरकारमा पुर्‍याउने, कसलाई कुन मन्त्रालय दिने, कसको मन्त्रालयलाई सफल देखाउने र कसकोलाई विफल बनाउने, कुन पार्टीलाई सडकमा उफार्ने, कुन जातिलाई के भन्न लगाउने, कुन धर्मलाई उचाल्ने, मिलाउने गरिरहेको छ । तर कुनै नेपाली शासक वा नेताले भारतभित्रका जनताका माग, अधिकार र सङ्घर्षका बारेमा सहयोगात्मक विचार राख्ने त कुरै छैन, त्यहाँका बारेमा चुँसम्म पनि बोल्न सकेको छैन ! ल नेपालले त बोलेन, के भारतको शासक वर्ग जसले नेपालको राष्ट्र, जाति र सत्ताको कुरै छोडौं सानो विषयमा पनि हस्तक्षेप गर्छ, योलाई यो भएन, संविधानमा यो हुनुपर्छ, यो जातिले यो भूगोल पाउनुपर्छ, यो नदी यो जातिको भागमा पर्नुपर्छ, यो भाषा राष्ट्रिय भाषा हुनुपर्छ भनेर तोक्ने गरिरहेको छ । त्यसले के आफ्नै जनता जसले भाषा रक्षाको कुरा गर्दा पनि सङ्कटकाल र सैन्य दमन झेल्नुपरेको छ । यसबारेमा एक छिन सोच्न सकेको छ ? उसको देशभित्र कास्मिरमा २ प्रतिशत मतदान हुन्छ, दशकौंदेखि विभिन्न राष्ट्रहरूले सङ्घर्ष र विद्रोह गरिरहेका छन्, सयौं किसानहरूले ऋणका कारण आत्महत्या गरिरहेका छन्, कोही मरेका मुसा मुखमा च्यापेर, कोही मरेका मान्छेका खप्परमा भिख माग्दै हिँडेका छन्, कोही दलित अधिकारको सङ्घर्ष गर्दै हिँडेका छन् । के यसबारे सबैभन्दा ठूलो 'प्रजातन्त्र' भएको देशले एक दिन सोचेको छ ! अनि आफ्नै परिवारको अवस्था सुधार्न र शान्त बनाउन नसक्ने वा नजान्नेले नेपाल, श्रीलङ्का, पाकिस्तानका मामिलामा टाङ छिराएर कसरी हुन्छ ! कसले र किन पत्याउने भारतले छिमेकीलाई शान्ति र समृद्धि दिन्छ भनेर !

भारतले बोल्यो, त्यसैले नेपाली जनताले उठाएका सङ्घर्ष वा जातिका अधिकारका कुरा सुन्नु हुँदैन, कुरा यस्तो होइन । कुरा सही के हो भने जनता, वर्ग, जाति जहाँका होऊन् चाहे ती नेपाली हेऊन् वा भारतीय वा अन्य कुनै पनि मुलुकका । उनीहरू नै धर्तीका मालिक र हकदार हुन् । उनीहरूले राजनीतिक, आर्थिक, भाषिक, सांस्कृतिक अधिकारहरू पूर्ण रूपले पाउनुपर्छ । उनीहरूलाई वास्तवमै उत्पीडनको अनुभूति हुन्छ र त्यसबाट मुक्ति पाउन स्वतन्त्र राज्य नै चाहिन्छ भन्ने लाग्छ भने पनि त्यो पाउनुपर्छ । किनकि राज्यको औचित्य भनेकै नागरिकहरूको सन्तुष्टि, शान्ति र समृद्धिसँग जोडिएको हुन्छ । जब कुनै राज्य नागरिकका लागि गरिबी, अभाव, अशान्ति, युद्ध, ध्वंस र विसर्जनको कारण बन्छ भने त्यो रूपमा राज्य देखिए पनि भित्रभित्रै धमिराले खाएको रूखजस्तो हुन पुग्छ र त्यसको औचित्य समाप्त हुन्छ । हैन, एउटै देशका मात्र किन एउटा क्षेत्र, धेरै देशका र महादेशकै नागरिकहरूले आफ्नो उन्नति र समृद्धिका लागि नयाँ सभ्यताका लागि एउटै सम्बन्धभित्र रहन चाहन्छन् भने त्यो पनि पाउनुपर्छ ।

नेपालको कुरा गरौं, मधेस होस् वा पहाड, जनजाति होऊन् वा क्षेत्रीब्राह्मण कसैले आजको नेपालभित्र बस्नै चाहँदैन (अरूले उचालेर हैन), यहाँबाट छुट्टिएर छुट्टै देश बनाएर नै शान्ति र समृद्धि हुन्छ भने आजको भन्दा उन्नत हुन्छ भने त्यो बनाउन मिल्छ । कुनै देशका एक क्षेत्रका नागरिक अर्को देशमा गाभिन चाहन्छन् भने पनि त्यो असम्भव नै भन्ने भएन । जनताको इच्छाको कुरा हो तर यो एउटा देश र नेपालजस्तो देशका जनताको हकमा मात्र लागू हुँदैन् । यो अरू देश र भारतजस्तो देशको हकमा पनि लागू हुन्छ र हुनुपर्छ । हैन, सापेक्षित रूपले शक्तिशाली देशले अर्को देशमा मात्र यो भन्न पाउँछ र लागू हुन्छ भन्ने हो भने त्यो गलत र असैह्य कुरा हो । उदाहरणका लागि नेपालका केही जाति र क्षेत्रले अधिकार पाएनन् र तिनले पाउनुपर्छ भन्ने भारतलाई लाग्छ भने नेपालीलाई पनि भारतले धेरै राष्ट्र र जातिलाई खाएको छ, अन्याय गरेको छ र उत्पीडन गरेको छ ती उत्पीडित राष्ट्र, जाति र नागरिकहरूले अधिकार पाउनुपर्छ भनेर भन्न र बोल्न किन नपाउने ! भारतले मिलेका जनतालाई अनेकौं कुतर्क र जालझेल गरेर वैमनस्य बढाउन, भड्काउन र फुटाउन मिल्छ र खुलेआम कुनै एकको पक्षमा उभिन मिल्छ भने वास्तवमै भारत राज्यबाट अतिक्रमणमा परेका, जबर्जस्ती गाभिएका, उत्पीडनमा परेका राष्ट्रका बारेमा बोल्न किन नपाउने ! उनीहरूले मुक्ति पाउनुपर्छ भनेर भन्दा के फरक पर्छ ! देश नै टुक्र्याउने कुरा छोडौं, दार्जीलिङले उठाएको भाषिक अधिकार र रक्षाको विषय त सामान्य भयो नि, यति विषय बोल्न सक्नुपर्छ । कदाचित कमजोर र सानो देशले भनेर हुँदैन, शक्तिशाली देशले भनेको मात्र लागू हुन्छ भन्ने हो भने पनि त्यो जनभावनाविपरीत छ भने सफल हुँदैन र भएको छैन । यसको पुष्टि त अमेरिकाले मध्यपूर्वमा भोगिरहेको असफलताबाट बुझ्न सकिन्छ । उसले सद्दाम हुसेनलाई मार्‍यो, बिन लादेनलाई मार्‍यो, गद्दाफीलाई मार्‍यो, उमारलाई मार्‍यो तर के ती देशका जनताले अमिरिकी शासन स्वीकारे त ? अहँ, स्वीकारेनन् । बरु लाखौं निर्दोष नागरिकको ज्यान गइरहेको छ र अमेरिका र युरोपले पनि दोस्रो विश्वयुद्धपछिको ठूलो क्षति आफ्नै देशभित्र बेहोर्नु परिरहेको छ । हरेक देशमा कतिखेर कहाँ के हुने हो भन्न नसकिने स्थिति बनेको छ । युरोप र अमेरिकाले सायद यति ठूलो त्रासमा कहिल्यै बस्नुपरेको थिएन ।

दार्जीलिङ भारतमै छ । दार्जीलिङले धेरै ठूलो पनि होइन, केवल भाषा स्वतन्त्रता र संरक्षणको आन्दोलन चलाइरहेको छ । यो आन्दोलन राज्यसँग हरेक भाषाभाषी नागरिकहरूले चाहने र अपेक्षा राख्ने सबैभन्दा सानो र अधिकतम आवश्यकतासँग जोडिएको सङ्घर्ष हो । दार्जीलिङ भेगका नेपालीभाषीले वा अधिकार सजिलै पाउनुपर्ने हुन्छ । म तिमीसँगै बस्छु, मेरो इच्छामा तिम्रो भाषा पनि बोल्छु, पढ्छु तर मलाई मेरै भाषामा बोल्न, पढ्न र काम गर्न देऊ पनि भन्न नपाउने हो भने प्रजातन्त्रको त कुरै नगरौं मानवीयताका दृष्टिले समेत जघन्य अपराध हुँदैन र ! के यो सङ्कटकाल र सैन्य शक्तिद्वारा दमन गर्नुपर्ने समस्या हो ! मानिलिऊँ, कुनै दुस्मन मुलुकको सेना पसेर अतिक्रमण गरेको होस् ! हैन भने दार्जीलिङको आवाज दिल्लीले मात्र होइन, विश्व समुदायले सुन्नुपर्छ ।

स्रोत : ईरातोखबरडटकम, २०७४ असार ४ गते शनिबार ।

सी युगमा चीनको कूटनीति

चु फङ्ग (Zhu Feng)

सीजिङपिङ चीनको राष्ट्रपति भएको दुई वर्ष पूरा भएको छ। विकासको माध्यमबाट विश्वशान्ति र समृद्धिका लागि चीनको योगदानलाई कायमै राखी घरेलु राजनीति र अन्तर्राष्ट्रिय कूटनीतिक वृत्त दुवैमा चिनियाँ नेतृत्वको नयाँ पुस्ताले परिवर्तन र नवप्रवर्तनलाई पछ्याइरहेछ। चीन र अमेरिकाबीचको सम्बन्धलाई नयाँ ढाँचामा निर्माणदेखि छिमेकी राष्ट्रसँगको कूटनीतिक सम्बन्धलाई प्रोत्साहन दिँदै र चीनलाई सशक्त राष्ट्र बनाउने चिनियाँ सपनादेखि सामुद्रिक शक्ति बनाउने, शान्ति, आपसी सहयोग, समावेशीजस्ता सबैको भलो हुने विशेषता राष्ट्रपति सी जिङपिङको वैदेशिक नीतिमा रहेका छन् । विदेशमन्त्री वाङ यीले राष्ट्रिय जनकाङ्ग्रेसको सन् २०१४ को अधिवेशनको पत्रकारसम्मेलनमा बोलेजस्तै अघिल्लो वर्ष चीनको कूटनीतिको प्रमुख विशेषता यसको सिर्जनशीलता, नवप्रवर्तनको भावना हो भने २०१४ मा पनि यो भावना कायम नै हुनेछ।

चिनियाँ सपना

सन् २०१२ नोभेम्बर २९ मा चिनियाँ राष्ट्रपति सी जिङपिङले चिनियाँ राष्ट्रिय सङ्ग्रहालयको भ्रमणताका पहिलोपटक चिनियाँ सपनाको अवधारणा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । १२ औँ राष्ट्रिय जनकाङ्ग्रेसको पहिलो सम्मेलनमा यसबारे विस्तृत व्याख्या गरिएको थियो। रुस र अफ्रिकाको भ्रमणताका अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा 'चिनियाँ सपना' का सम्बन्धमा थप कार्यान्वयन पक्षमा व्याख्या गरिएको थियो। तान्जानियाँ भ्रमणमा सीले चिनियाँ सपनाबारे महान् पुनर्निर्माणमा चिनियाँ जनता दृढ रहेको र अर्कोतिर अफ्रिकी जनताको एकता र आर्थिक वृद्धिको माध्यमबाट स्वयम् विकासका लागि अफ्रिकी सपना पूरा गर्न एकापसमा सहयोग र समर्थनलाई अझै बलियो बनाउनुपर्ने उहाँले बताउनुभएको थियो।

वर्तमान अवस्थामा चीनले मात्र होइन, सम्पूर्ण विश्व नै चिनियाँ सपना र यसको प्रभावबारे चनाखो भएर ध्यान दिइरहेका छन्। हो, अब चिनियाँ सपना के हो त ? राष्ट्रपति सीले जोड दिनुभयो। चिनियाँ सपना बुझ्न चिनियाँ विशेषता भएको समाजवादको पथलाई समात्नुपर्छ, देशभक्ति मुख्य कुरा भएको चिनियाँ भावनालाई प्रचार गर्ने, नवप्रवर्तन र सुधारलाई प्रमुखता दिएको समयको भावना, मुलुकका विभिन्न जातजातिको एकताबाट प्राप्त भएको चिनियाँ शक्तिलाई एकताबद्ध गर्नु हो।

राष्ट्रपति सी उल्लेख गर्नुहुन्छ, "चिनियाँ सपना बुझ्ने पहिलो सर्त भनेको चिनियाँ विशेषता भएको समाजवादमा अडिग रहनु हो" त्यसको अर्थ हो सीको कार्यकालमा राष्ट्रवाद र देशभक्ति नै चिनियाँ कूटनीतिको प्रेरणाको प्रमुख कारण हुनेछ । यद्यपि चिनियाँ शैलीको राष्ट्रवाद र देशभक्ति कहिल्यै आडम्बर र आत्मश्लाघा हुनेछैन । वास्तवमा सीले प्रस्तुत गर्नुभएको चिनियाँ सपनाको उद्देश्य भनेको चीन र सम्पूर्ण संसारबीच सौहार्द र परस्पर लाभ होस् भन्ने नै हो । सीका अनुसार चिनियाँ सपना सम्पूर्ण विश्वकै प्रगति, शान्ति र स्थायित्व भएको संसारको सपना पनि हो । यसको अर्थ हो चिनियाँ सपना चिनियाँ जनताको भलोका लागि मात्र नभएर संसारका सम्पूर्ण जनताका लागि हुनेछ।

साझा लक्ष्यको समुदाय

छिमेकी मुलुकसँगको कूटनीतिक सम्बन्धमाथि २०१३ अक्टोबरमा भएको सम्मेलन नयाँ युगमा चिनियाँ विदेश नीतिमाथि भएको महत्वपूर्ण सम्मेलन हो । आफ्नो भाषणमा सीले जोड दिँदै भन्नुभयो, 'दुईवटा शताब्दी लक्ष्य हासिल गर्न छिमेकी मुलुकसँग सुमधुर सम्बन्धलाई बलियो बनाउनु आवश्यक छ।' २०२१ मा चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको स्थापना भएको १०० वर्ष पूरा हुने अवसरमा हरेक पक्षबाट मध्यमस्तरको समृद्ध समाजस्थापना गर्ने र सन् २०४९ मा जनगणतन्त्र चीनको स्थापना भएको १०० वर्ष पूरा हुने अवसरसम्ममा समृद्ध, सशक्त, प्रजातान्त्रिक, सांस्कृतिक रूपमै सबल राष्ट्र बनाउनेछ। यो राष्ट्रिय रूपमै कायाकल्प हुने कारण बन्नु आवश्यक पनि छ। त्यसैले घरेलु विकासका लागि नरम वातावरण सुनिश्चित गर्न छिमेकी मुलुकहरूसँगको मैत्रीपूर्ण सम्बन्धलाई अझ सुदृढ बनाउनुपर्छ जुन उनीहरूका लागि नै फाइदाजनक हुनेछ र यसले साझा विकास ल्याउनेछ। सम्मेलनको प्रमुख काम भनेको बितेको अनुभवलाई सँगाल्ने, वर्तमान अवस्थाको अध्ययन, सहमतिमा पुग्ने र त्यसैअनुरूप आगामी ५ देखि १० वर्षसम्मको लागि छिमेकी मुलुकसँग कूटनीतिक खाका र रणनीति निर्माण गर्नु हो । छिमेकी मुलुकसँग चीनको सम्बन्धको प्रमुख विषयमा यस सम्मेलनले कार्ययोजना र निर्देशिका तयार गऱ्यो । छिमेकी मुलुकसँगको चीनको सम्बन्धलाई बलियो बनाउने र सामूहिक लक्ष्य निर्माण गर्ने सिको प्रस्तावले चीनको छिमेकी सम्बन्ध कायम राख्ने मुलुकसँग असल छिमेकी परम्परागत विचारलाई निरन्तरता दिएको छ। सन् १९५० ताका चीन र छिमेकी मुलुकबीचको सीमा विवादलाई सल्ट्याउने चिनियाँ सरकारले शान्तिपूर्ण सहअस्तित्वका ५ सिद्धान्त पेस गरेको थियो जसलाई विदेश नीतिको प्रमुख सिद्धान्त मानेको छ । असल छिमेकी र मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध विवादलाई अस्थायी रूपमा पन्छाउनु, छिमेकी मुलुकसँगको कूटनीतिक आधार भूत सिद्धान्तको रूपमा फरक विचारलाई थाती राखेर साझा विकास खोज्न सन् १९९७ मा चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको १५औँ राष्ट्रिय सम्मेलनमा पेस गरिएको थियो।

क्षेत्रीय सहयोगलाई प्रवर्द्धन, असल साझेदारी निर्माणका लागि आह्वान गर्ने र आर्थिक सहयोगलाई जोड दिँदै सन् २००२ मा चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको १६औँ राष्ट्रिय काङ्ग्रेसले यो सिद्धान्तलाई अझ बलियो बनाएको छ । यद्यपि सन् २०१० पछि केही छिमेकी मुलुक र चीनबीच निकैपटक सीमा विवाद भएको थियो । विशेषगरी संरा अमेरिकाको एसिया प्यासिफिक मामलामा असन्तुलित अवधारणाले गर्दा चीनको कूटनीतिले अप्ठ्याराहरू सामना गर्नुपऱ्यो । चीनको ठूला छिमेकीबीचको चर्को प्रतिद्वन्द्वी पूर्वीएसिया आर्थिक विकास र एकीकृत प्रगतिमा रुकावट र क्षेत्रीय विवादकारूपमा ती अप्ठ्याराहरू प्रकट भए । यो पृष्ठभूमिमा पनि छिमेकी मुलुकसँगको क्षेत्रीय विवाद समाधान गरी सुरक्षा सहयोग बढाउन र साझा समृद्धि र प्रगति हासिल गर्ने प्रयासस्वरूप चिनियाँ सरकारले समृद्धिमा साझेदारी र समावेशी रणनीतिलाई अगाडि सार्‍यो।

चिनियाँ सरकारले छिमेकी मुलुकको भौगोलिक क्षेत्रको पहिचान गरेको छैन । यद्यपि अघिल्लो सरकारको कूटनीतिबाट के स्पष्ट हुन्छ भने छिमेकी व्यवहार भौगोलिक अवधारणामा मात्र सीमित छैन। एसिया, अफ्रिका र ल्याटिन अमेरिकाको विकासोन्मुख राष्ट्रमा फैलिएको चिनियाँ प्रभाव र साझा विकास र समृद्धिलाई चिनियाँ नेतृत्वको विदेश नीतिको प्रमुख पक्ष भनेर मान्न गरिन्छ । सन् २०१३ मा चार एसियाली मुलुकको भ्रमणका अवसरमा राष्ट्रपति सीले पहिलोपटक रेसम मार्ग आर्थिक क्षेत्रको सामूहिक निर्माणको अवधारणा पेसगर्नुभएको थियो । त्यसको एक महिनापछि इन्डोनेसिया र मलेसियाको भ्रमणमा सामुद्रिक रेसम मार्गको प्रस्ताव राख्नुभएको थियो।

यी दुई प्रस्तावले मात्र चीनको चीनको छिमेकी नीतिलाई सफल र गहिरो एवम् व्यापक विकासतिर सान्दर्भिक कार्य गर्न अगाडि बढ्न सक्ने मात्र होइन युरोप लगायत सम्पूर्ण एशियाली मुलुकसँग चनिको आर्थिक र सांस्कृतिक आदानप्रदानका लागि नयाँ सहयोगको संयन्त्रसमेत उपलब्ध हुनेछ।

चीन र अमेरिकाबीचको नयाँ सम्बन्धको प्रारूप

चीनको विदेश नीतिमा चीन र अमेरिका सम्बन्ध सधैँ उच्च महत्वको छ। प्रजातन्त्र र मानवअधिकारको सवालमा दुई देशबीच आआफ्नै मूल्य र मान्यता भएपनि संसारका दुई ठूला अर्थतन्त्र भएका मुलुकबीच सँगसँगैको कामले द्विपक्षीय सम्बन्धलाई मात्र होइन मानवीय विकासलाई समेत असर पारेको छ। त्यसैले शक्तिशाली राष्ट्र र उदीयमान शक्ति राष्ट्रबीच शङ्का, उपशङ्का, कलहजस्ता पुरानो सोच दुई मुलुकबीचको सम्बन्धलाई सुहाउँदैन । 'थुसीइडिज' धरापबाट बच्न दुई महाशक्ति राष्ट्रले नयाँ खालको सम्बन्ध निर्माण गर्नुपर्छ । ग्रिसेली इतिहासमा के उल्लेख गरिएको छ भने उदीयमान शक्ति राष्ट्र र विद्यमान शक्ति राष्ट्रबीच युद्ध अवश्यम्भावी छ । मे २०१० मा चीन अमेरिका रणनीति र आर्थिक संवादको दोस्रो चरणको समयमा तत्कालीन राज्य परिषद्का सदस्य ताई पिङ्कुओले पहिलोपटक चीन अमेरिका सम्बन्धको नयाँ प्रारूप निर्माणको प्रस्ताव राख्नुभएको थियो। उहाँले भन्नुभएको थियो, "चीन र अमेरिकाले यस्तो सम्बन्ध स्थापित गर्नुपर्छ जसमा फरकफरक सामाजिक प्रणाली र सांस्कृतिक परम्परा तथा विश्वव्यापीकरणको युगमा फरक आर्थिक विकासको चरणमा रहेका मुलुकबीच सबैलाई लाभ हुने विशेषता भएको होस् ।" चिनियाँ नेताहरूले विभिन्न अवसरमा यस्तो विचार व्यक्त गरिरहेका छन् । नोभेम्बर २०१२ मा तत्कालीन राष्ट्रपति हु जिन्ताओले चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको १८औँ राष्ट्रिय काङ्ग्रेसमा आफ्नो प्रतिवेदनमा भन्नुभएको थियो - 'प्रमुख राष्ट्रसँग दीर्घकालीन स्थायित्व र दिगो आर्थिक बृद्धि हुने नयाँ प्रकारको सम्बन्ध स्थापना गर्न लागिपर्ने छ।' त्यो चीनको कूटनीतिमा रहिआएको महत्वपूर्ण आयाम छ।

राष्ट्रपति भएदेखि सी जिङपिङले नयाँ तरिकाको चीन-अमेरिका सम्बन्ध निर्माणको विकास गर्नुभयो। सन् २०१३ र २०१४ को मार्चमा राष्ट्रपति ओबामासँग भएका ३ वटा भेटमा चिनियाँ राष्ट्रपतिले नयाँ सम्बन्धको प्रारूपबारे कुरा गर्नुभयो । विवादरहित, झगडाविहीन, परस्पर सम्मान र सबैको हित हुने सी जिङपिङको भनाइ थियो। चीनको आशय अमेरिकासँगको मतभेद र विवादलाई उपयुक्त तरिकाले व्यवस्थापन गर्ने र चीन अमेरिकाबीचको दीर्घकालीन सहयोगलाई साकार पोर्ने संकेत थियो । यद्यपि एउटा प्रश्न बाँकी नै छ, के ऐतिहासिक विवाद र सुरक्षा सङ्कटको पृष्ठभूमिमा यस्तै प्रकृतिको परिवर्तन चीन-जापान सम्बन्धमा पनि लागू गर्न सकिएला ?

चिनियाँ सामुद्रिक शक्तिको निर्माण

सन् २०१२ नोभम्बरमा चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको १८औँ राष्ट्रिय काङ्ग्रेसमा चीन सामुद्रिक स्रोत उपयोगमा क्षमता अभिवृद्धि, सामुद्रिक अर्थतन्त्रको विकास, सामुद्रिक जैविक वातावरणको संरक्षण, चीनको सामुद्रिक अधिकार र चासोको सुनिश्चितता र चीनलाई सामुद्रिक शक्तिमा बदल्नको लागि जोड दिन पहिलोपटक प्रस्ताव राखिएको थियो। चिनियाँ विशेषतायुक्त समाजवाद निर्माण, दिगो र स्वस्थ आर्थिक विकासलाई प्रवर्द्धन गर्न राष्ट्रिय सार्वभौमिकताको रक्षा, सुरक्षा र विकास, समृद्ध समाजको निर्माणको लक्ष्य प्राप्ति र चिनियाँ राष्ट्रको महान् पुनर्संरचना हासिल गर्न चिनियाँ सामुद्रिक शक्ति निर्माण महत्वपूर्ण साधन हुनेछ भनेर २०१३ जुलाईमा चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको केन्द्रीय समितिको राजनीतिक व्युरोको आठौँ समूह अध्ययनमा राष्ट्रपति सी जिङपिङले जोड दिनुभएको थियो।

चिनियाँ अर्थतन्त्रको तीव्र विकास सँगसँगै चीनको वैदेशिक ऊर्जा, खनिजका स्रोतहरू र खाद्यान्नमा परनिर्भरता झन् बढ्दै गएको छ। चिनियाँ अर्थतन्त्रले अन्तर्राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई ठूलो प्रभाव पार्दै गएको छ । यसैबीच चीनको वैदेशिक रुचिले चिनियाँ कूटनीतिमा महत्वपूर्ण अवस्था सिर्जना गरेको छ। आर्थिक सुरक्षालाई प्रत्याभूति दिन, अन्तर ाष्ट्रिय प्रभावलाई बढाउन, विदेशी ऊर्जा र खनिज पदार्थको स्रोतहरूलाई सुनिश्चित बनाउन सामुद्रिक विकासमा चीनले कदम चाल्नुपर्ने अवश्यंभावी छ।

यद्यपि चिनियाँ सामुद्रिक शक्ति निर्माणको रणनीतिलाई चीनले सामूहिक सैनिक शक्ति (जलसेना) निर्माणमा प्राथमिकता दिएको रूपमा अर्थ्याउन मिल्दैन । बरु अति बिकसित सामुद्रिक प्रविधिको विकास, सामुद्रिक अर्थतन्त्रको विकास, सामुद्रिक स्रोतको उपयोगजस्ता कुरामा रणनीति बनाउन केन्द्रित छ। यसले सामुद्रिक अर्थतन्त्रलाई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको एउटा खम्बा बनाउने चिनियाँ नेताहरूको अठोट प्रष्ट छ। सामुद्रिक स्रोतको दोहन, चिनियाँ सामुद्रिक अर्थतन्त्रको गुणस्तर र दक्षतामा अभिवृद्धि, सामुद्रिक विकासको क्षेत्रलाई फैलाउने र आर्थिक विकासको नयाँ इन्जिनको रूपमा सामुद्रिक अर्थतन्त्रलाई विकास गर्न राष्ट्रपति सीले आह्वान गर्नुभएको छ। यसैबीच सामुद्रिक उद्योगको योजना निवेशलाई र उदीयमान सामुद्रिक उद्योग र रणनीतिलाई अगाडि बढाउनुपर्छ किनभने आर्थिक वृद्धिमा तिनीहरूको योगदानलाई बढाउँदै राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको खम्बा बनाउन प्रयत्न गर्नुपर्छ । अन्तर ाष्ट्रिय समुदायमा केही मानिसहरूमा के चिन्ता छ भने चीनको सामुद्रिक शक्ति रणनीति अमेरिकाको जस्तै नै चीनको विश्वव्यापी सामुद्रिक महाशक्ति बन्ने पूर्वसंकेत हो भनी चिन्तित हुनु गलत ठम्याइ हो।

निश्चित रूपमा चीनको सामुद्रिक क्षमताले मुलुकको सार्वभौमिकता, सामुद्रिक अधिकार र चासोलाई सुनिश्चित गर्नुपर्छ भन्ने सिद्धान्तलाई पनि जोड दिन्छ । उहाँले चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको केन्द्रीय समितिको राजनीतिक ब्युरोका सदस्यहरूसितको तेस्रो अध्ययन अधिवेशनमा चीन शान्तिपूर्ण विकासको पथमा अडिग रहनेमा जोड दिनुभयो । कानुनी अधिकार र देशको हितलाई छोड्ने कुरै हुँदैछ न त यसको प्रमुख सिद्धान्तलाई नै छोड्छ। कुनैपनि विदेशी मुलुकले चिनियाँ राष्ट्रको प्रमुख हित अथवा चिनियाँ सार्वभौमिकतामा आउन सक्ने आँच, सुरक्षा र विकासको हितसित मोलमोलाइ गर्ने अपेक्षा नगरे हुन्छ।

China's Diplomacy in the Xi Era
CHINA TODAY
12 December 1014

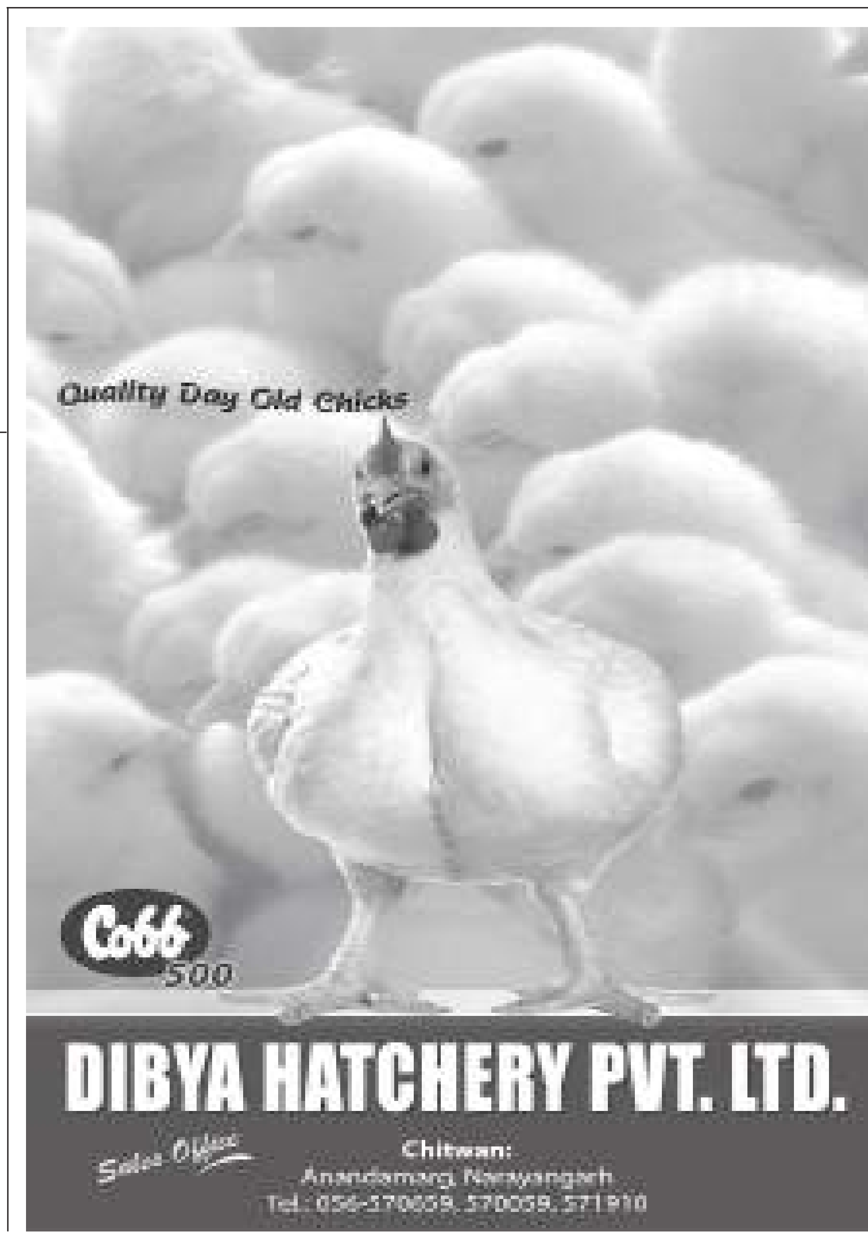

चँग हको गाउँबाट कुन्मिङ नियाल्दा

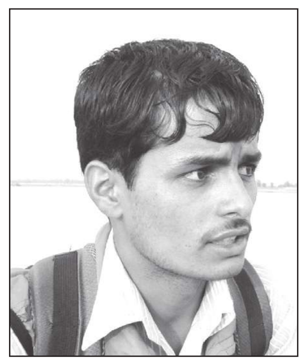

नारायण नेपाल

हामी चीनको यात्रामा थियौँ । बिहानको खाजासँगै विदेशी पत्रकारहरूको गोठालो लाग्ने चिनियाँ पत्रिका लिकं टाइम्सकी सम्पादक वाङ यि हतारहतार आइपुगिन् । हामी गाडीमा चढेर सभाहलतिर लाग्यौँ । आजको पहिलो कार्यक्रम कुन्मिङको भगिन सहरका रूपमा विकास गर्दै गरेको विभिन्न देशका सहरहरूबाट आएका प्रतिनिधिहरूले बोल्ने कार्यक्रम थियो । चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीका नेता एवम् कुन्मिङ नगरका उपमेयर लि जोङ्ले बोलेसँगै सबैले धारणा राख्दै थिए । पाकिस्तान र मलेसियाका प्रतिनिधिहरूको बोलाइमा अलि तयारी देखिन्थ्यो । बाँकीका उस्तै टालटुले खालका थिए । नेपाली प्रतिनिधि रहेछन् पोखरा उद्योग वाणिज्य सङ्घका अध्यक्ष विश्वशंकर पालिखे उनको बोलीमा आलि चनाखो भएर ध्यान दिँदै थिए । उनी भन्दै थिए, भर्खर नेपालले एक पाटो एक बाटोमा योजनामा सही गरेको छ । हामी आशावादी छौँ । तर हामीबीचको हिमालय पर्वतको सिमानाले चुनौती हामीसामु रहेको छ भन्ने उनको ठहर थियो । तर मलाई भने सो कुरा चित्त बुझेको थिएन । हामीबीचको बाधक सिमाना होइन हाम्रो व्यवहार र नियत छ कि जस्तो लाग्यो । भारतले हेप्दा मात्र चीन खोज्ने प्रवृत्ति हो कि जस्तो लाग्यो । उनीहरूले चाहने हो भने के हिमालको बार लाग्ला र हिमालमुनि प्वाल छेडेर रेल ल्याउन पनि त सक्छन् । भारतमा सधैँ लम्पसार पर्नेहरूले किन कहिल्यै चीनलाई विश्वास दिलाउन सकेनौ । समस्या त्यही हो जस्तो लाग्यो ।

मुख्यतः चीनले दक्षिणएसिया र दक्षिणपूर्वी एसियाका देशहरूमा लगानी प्रवर्द्धन र व्यापार विस्तारको केन्द्रका रूपमा युनान प्रान्तलाई विकास गरेको रहेछ । कुन्मिङ नगर त्यसको केन्द्रमा थियो । त्यही कारणले यो कुन्मिङ नगरले यो कार्यक्रमको आयोजना गरेको रहेछ । चिनियाँ महत्वाकाङ्क्षाको एक पाटो एक बाटो योजनामा पर्ने दक्षिणएसिया र दक्षिणपूर्वी एसियाका देशहरूमा जनतादेखि जनतासँगको सम्बन्ध विस्तारका चुनौतीहरूलाई कम गर्दै भ्रातृत्व विकास गर्न यो योजना उनीहरूले अघि सारिएका रहेछन् । एक पाटो एक बाटो योजनाले दक्षिणएसिया र दक्षिणपूर्वी एसियाका देशहरूको आर्थिक विकासमा परिवर्तन ल्याउन सकिने चिनियाँ निष्कर्ष रहेछ । आजको बजार र उपभोक्ताको मनोविज्ञानलाई कसरी जित्न सकिन्छ र सिल्करोड योजनाको देशहरूमा कसरी भाषाको समस्या सहज गर्न सकिन्छ भन्ने चिन्ता देखिन्थ्यो । आजका समस्या समाधान गर्दै समृद्धिमा लम्कने चिन्ता प्रकट गर्दै थिए ।

कार्यक्रमको दोस्रो चरणमा भने फरक तरिकाले कार्यक्रमको योजनाका बनेको रहेछ । युरोपियन देशका प्रतिनिधि चिनियाँ विज्ञ र सरकारी अधिकारीहरूबीचको अन्तरक्रिया आजको व्यापार प्रवर्द्धनमा परेको समस्या र त्यसको समाधानका बारेमा उत्पादित सामानको गुणस्तरको र भन्सार समस्याका र बजारको चुनौतीका बारेमा छलफल भएको थियो । उनीहरूको चिन्ता व्यापार तथा लगानी प्रवर्द्धन मेलाको प्रभाव कस्तो रहला भन्नेबारेमा थियो । त्यही चिन्ताले यो व्यापक अन्तरक्रिया भएको थियो । यो कार्यक्रमको समापनसँगै हामी दिउँसोको खानाका लागि होटेलतिर लाग्यौँ । चिनियाँहरूको खानाको तरिकाले म हैरानै भएको थिएँ । खाना खाने ठाउँमा हेर्दा लाग्छ यिनिहरू खानका लागि नै संसारमा आएका छन् । अनि काम गर्ने ठाउँमा हेर्दा लाग्छ यिनिहरू कामका लागि नै जन्मिएका छन् । वास्तवमै गहिरो निद्रामा परेको चीनलाई अध्यक्ष कमरेड माओले निद्राबाट उठाउनुभएपछि संसार जित्न उनीहरू आफ्नै गतिमा दौडिरहेको झैँ अनुभूति भइरहेको थियो । हामी दिउँसोको यात्राका लागि फेरि तयार भएका थियौँ ।

कुन्मिङ युनान प्रान्तको राजधानी सहर हो । हिमाल र पहाडले चारैतिर घेरेको कुन्मिङ उपत्यका सहर प्राकृतिक सम्पदा र सौन्दर्यमा निक्कै धनी रहेको देखिन्थ्यो । वातावरणमैत्री हरियाली सहरका रूपमा विकास भएको यो सहर बाह्रैमास फुलिरहने सुन्दर फूलजस्तै फुलिरहेको थियो । डियान्चीको छायामा परेको हिमालको प्रतिबिम्बमा चिनियाँ जनवाद फुलिरहेको थियो । आजको विश्वले आधुनिक विकासका नाममा पर्यावरण सन्तुलन र जैविक विविधतालाई ध्वस्त गर्दै वातावरणीय कुरूपता पार्दै आधुनिक सभ्यताको रबाफ देखाउने पश्चिमा जगत्लाई व्यावहारिक जबाफ दिँदै हरियाली सहरको विकास गरेका रहेछन् चिनियाँहरूले । यो कुरा पश्चिमाहरूले देखून्-बुझून् भन्ने उनीहरूको मुख्य अभिप्राय रहेको थियो ।

संसारमै चिनियाँ सभ्यतालाई पुरानो सभ्यता मान्निछ । यो कुन्मिङ एउटा पुरानो सहर भएका कारण पनि विभिन्न व्यक्तिहरूले यसको विकासमा भूमिका खेलेका थिए । माओको क्रान्तिकालपूर्वका विभिन्न व्यक्तिहरूले यो क्षेत्रको विकासमा निर्वाह गरेको भूमिकाको स्मरण गर्दै उनीहरूको विरासतलाई समात्दै चिनियाँहरूले आज आधुनिक विकासको मार्गचित्र कोरेको उनीहरूको दाबी थियो । ७० लाख २६ हजार जनसङ्ख्या भएको कुन्मिङ सहरमा हामीले कतै पनि भीडभाडको सामना गर्नुपरेको थिएन । सबै सामान्य गतिमा थिए । धुवाँ, धुलोरहित थियो सहर । ढल, नाली र फोहोरको दुर्गन्ध कतै थिएन । खोला र नहरहरूमा कञ्चन पानी बगिरहेको थियो । हरेक देशको राजधानी सहरले त्यो देशको समृद्धिको स्तर मापन गर्ने गर्छ । यो दृश्यावलोकनसँगै मलाई नेपालको राजधानी सहरमा भएको आधुनिकताको कुरूप चित्र सम्झेर हाम्रो विकास र आधुनिकताको नारा दिनेहरूको भ्रष्ट मति देख्दा उदेक लाग्दै थियो । आफैँ नदीमा ढल, नाली र फोहोरको थुप्रो लगाउने र १५ वर्षपछि नदी सफाइको हल्ला मच्चाएर दुनियाँलाई रमिता देखाउनेहरूको पार देख्दा लाग्थ्यो जवानीमा गरेको कुकृत्यको पश्चाताप बुढेसकालमा गरेझैँ गरिरहेछन् । आखिर सही वितरण र व्यवस्थापनको कला चाहियो नि राज्य सञ्चालकहरूको बेलामा बुद्धि नपुऱ्याएपछि काम छैन । पोख्दै उठाउँदै भनेझैँ सहरका सभ्य मान्छेहरू घरको फोहोर सडकमा थुपार्ने र सरकारले त्यही फोहोर उठाएर फाल्दैमा ठीक छ हाम्रो नेपालमा । कुन्मिङ सहरको व्यवस्थापन आजको विश्वको आधुनिक हरियाली सहरका रूपमा रहेको छ । लाग्छ कुन्मिङ सहर मानव र प्रकृतिको आधुनिक सङ्गमका रूपमा विकसित भएको छ ।

हामी दिउँसोको यात्रामा निस्कियौँ । कुन्मिङ सहरभन्दा परको एउटा नयाँ गन्तव्य विकास गर्दै थिए चिनियाँहरू जहाँ पर्यटन विकासको नयाँ पूर्वाधारहरू निर्माण भएका थिए । हामी डाँडामा भएको एक घरमा पुग्यौँ जहाँबाट युनानको नमुना सहर प्रदर्शन गरिएको थियो र कुन्मिङको भ्रमणलाई थप सहज बनाएको थियो । हामी ससाना विद्युतीय रिक्साको यात्रा गर्दै हामी ताल निरीक्षणमा गयौ । १० जनासम्म चढ्न सकिने यस्ता रिक्साहरू नेपाली सहर र तराईमा असाध्यै सहज हुन्छ भन्ने लाग्यो- जयप्रकाश गुप्ता भन्दै थिए । नेपालमा विद्युतीय रिक्साको लागत र ब्याट्रीको समस्याले त्यो प्रभावकारी हुन नसकेको ठहर थियो । हामी दृश्यावलोकनमा थियौँ । चिनियाँहरू बिरुवा होइन, रूख नै रोप्दा रहेछन् । रातारात सहरबजार र सडक निर्माण गर्दै थिए । उता कुन्मिङ सहरतिर सहरी रेलमार्गको निर्माण तीव्र गतिमा भइरहेको थियो । यता गाउँसहर सिँगारपटार गर्नमा तल्लीन भएर लागेका थिए चिनियाँहरू । आधुनिक खेतीबालीका लागि कृत्रिम हरितगृह निर्माण गरेर उत्पादन व्यापक गर्दै थिए । सेतो प्लास्टिकको टनेल फाँटभरि थियो । लाग्दै थियो यो फाँट होइन, विशाल ताल हो । खोच र खाल्डोमा पुल हाल्ने र पहाड खोपेर सीधै उपल्लोपट्टि निकाल्ने काइदा रहेछ उनीहरूको । त्यसैले होला सडकयात्रा निक्कै सहज थियो । मनमोहक ताल फूलबारीको दृश्यलाई कैद गर्दै हामी त्यो गाउँको कथा बोकेको चँग हको स्मारकतिर लाग्यौँ । कुन्मिङ सहरको अवलोकन गर्न सहज उच्च स्थानमा स्मारक रहेको थियो । हाम्रो यात्रामा पत्रकार किशोर श्रेष्ठको ख्याल ठट्टाले थप रोमाञ्चकता दिँदै थियो । उनी ख्यालठट्टामा खप्पिस रहेछन् ।

युनान प्रान्तको चुँग सिङ जिल्ला एक चिनियाँ समुद्री यात्रीको नामबाट नामकरण गरिएको रहेछ । चिनियाँ यात्रीले कोलम्बसले भन्दा पहिला अर्थात् आजभन्दा करिब सवा छ सय वर्षअघि नै समुद्री मार्गचित्र पत्ता लगाएका थिए । त्यतिबेला न कुनै इन्धन थियो, न त कुनै इन्जिन केवल विशुद्ध पाखुरा र साहसको भरमा २०० डुँगासहित समुद्रिक यात्रा गरेका रहेछन् । उनले ३ चोटि अन्टार्टिका पार गरेका थिए । उनै मुस्लिम जलयात्री चँग हको गाउँमा रहेछ यो ठाउँ । जलयात्राकै क्रममा भारतीय तटमा ६४ वर्षको उमेरमा उनको निधन भएको विश्वास गरिन्छ ।

चिनियाँहरूले कागज, छापाखाना मेसिन र कम्पास आविष्कार गरेपछि समुद्री यात्रा थालेका थिए । उनै चँगको दरबार सानो पानीजहाजको आकारमा थियो । भित्ताहरूमा बनेका कलात्मक तस्बिर, स्मारक र दरबारको अवलोकनसँगै हामीले कुन्मिङ सहरलाई नियाल्यौँ, तस्बिर लियौँ र होटेलतिर फर्कियौँ । बसको यात्रामा चिनियाँ युवती मसँगै थिइन् । उनको अङ्ग्रेजी नाम एलिन रहेछ । कुनै सभासमारोहमा विद्यार्थीहरूलाई युवा स्वयम्सेवकका रूपमा परिचालन गर्ने, विदेशीहरूको हरेक ठूलो जमघट हुनुअघि कलेजका कलिला छात्रछात्राको छनोट गर्ने, तिनीहरूलाई चौबीसै घन्टा छायाँसरि विदेशी पाहुनाहरूको हेरचाहमा खटाउने, बोली र व्यवहारबाटै अरू देशका भाषा, संस्कृति सिक्न लगाउने र आत्मविश्वास जगाउने माध्यम रहेछ चिनियाँहरूको । त्यही क्रममा उनीहरू हामीसँग यात्राभर रहेका थिए । यसरी अभ्यास गराउँदै क्रमशः तिनै युवाहरूलाई नेतृत्वमा ल्याउने गज्जबको तरिका रहेछ चिनियाँहरूको ।

क्षमतावान् युवाहरू देख्नेबित्तिकै दुस्मन सम्झेर लखेट्न थाल्ने चेतना बोकेका नेपाली कम्युनिस्ट नेताहरूले पनि यस्तो व्यावहारिक प्रयोगबाट युवाहरू परिचालन गरेर उनीहरूमा आत्मविश्वास जगाउँदै नेतृत्व विकास गर्न र उत्तराधिकारी जन्माउन सहज होला कि जस्तो लाग्यो मलाई । यस्तो पाठ के सिक्लान् र हाम्रा महान् कमरेडहरूले ? म मनमनै सोचिरहेको थिएँ ।

म बसमा उनै युवतीसँग गफ गर्दै थियौँ । निक्कै चञ्चले स्वभावकी गोरी भोटिनी भन्दै थिइन्, म कलेज पढ्दैछु । अङ्ग्रेजी शिक्षक बन्ने मेरो सपना छ । उनीसँग लामै भलाकुसारी भयो यात्रा अवधिभर । उनी भन्दै थिइन्, तपाईंहरू चीन आउनुभयो र त हामीले पनि भ्रमण गर्ने अवसर पायौँ । उनी पनि पहिलोपटक यो स्थानको यात्रामा रहिछिन् । सुन्दर कुन्मिङ सहरको यात्रालाई यतै बिट मार्दै साँझको खानँसँगै हामी बासस्थानतिर लाग्यौँ ।

बसको यात्रामा चिनियाँ युवती मसँगै थिइन् । उनको अङ्ग्रेजी नाम एलिन रहेछ । कुनै सभासमारोहमा विद्यार्थीहरुलाई युवा स्वयम्सेवकका रुपमा परिचालन गर्ने, विदेशीहरुको हरेक ठूलो जमघट हुनुअघि कलेजका कलिला छात्रछात्राको छनोट गर्ने, तिनीहरुलाई चौबीसै घन्टा छायाँसरि विदेशी पाहुनाहरुको हेरचाहमा खटाउने, बोली र व्यवहारबाटै अरु देशका भाषा, संस्कृति सिक्न लगाउने र आत्मविश्वास जगाउने माध्यम रहेछ चिनियाँहरुको । त्यही क्रममा उनीहरु हामीसँग यात्राभर रहेका थिए । यसरी अभ्यास गराउँदै क्रमश: तिनै युवाहरुलाई नेतृत्वमा ल्याउने गज्जबको तरिका रहेछ चिनियाँहरुको ।

(pull quote repeats text above)

कविता

हाइड्रोजन बमको धक्का

- अशोक सुवेदी

बेवास्ता गर्दै ओबामाका गोहीका आँसुलाई
२५ गते बुधबार ठीक १०:०० बजे
चकित पार्दै विश्वलाई
प्योङयाङको भूमिमा
५.१ रेक्टर स्केलको भूकम्प सिर्जना गर्दै र
तिरस्कार गर्दै कठपुतली पार्क गि उन हेको
अरण्यरोदनलाई
फुङ्गेरीस्थित आणविक केन्द्रनजिक
१० किलोमिटर जमिनमुनिबाट
ललकार्दै साम्राज्यवादी जापानी शासकहरूलाई
पनि
आरम्भ गर्दै नयाँ वर्ष सन् २०१६
हाइड्रोजन बमको सुमधुर आवाज र धक्काबाट ।

गर्दै गरून् आशङ्का र कथित भर्त्सना
साम्राज्यवादीहरू
भुकिरहून् बेलाइती कुकुरहरू
लम्किरहेको छ जनगणतन्त्र कोरियाली हात्ती
छर्दै उमङ्ग दमित मुलुकका हृदयहरूमा
अब हुनेछ अणुहरूको सम्मीलन र
निकाल्नेछ भीषण शक्ति
बक्दै गरुन् लिन चोल उहरू
र काँप्दै रहून् जोन इमरार्ड महोदयहरू
त्रास र भयले काँप्दै थरथर
पछिपछि फर्केर भुक्दै गरून् महोदय ओबामाहरू
लुते कुकुरझैँ टाङमुनि छिराएर पुच्छर
भएको छ वसन्ते हाइड्रो-गर्जन
प्योङयाङको लालभूमिबाट
चिच्याऊन्, बहुलाऊन् नाटोहरू
निद्रा खतम होओस् ईयूको
लक्पकाऊन् मस्को र बेइजिङका आवाजहरू पनि
चकित पार्दै विश्वलाई
प्योङयाङका मिडियाले भनेझैँ
करार गर्दै मुख्य शत्रु ह्वाइटहाउसलाई नै
'भाग्यमानी' जनगणततन्त्र कोरियाली जनता
देख्न पाउँदैछन् दैनन्दिन
मनै लोभ्याउने चामत्कारिक दृश्यहरू ।
हो, यो हाइड्रोजन भूकम्प-
जसले मुक्तिकामीहरूमा भरेको छ उत्साह र
समाप्त पारेको छ निद्रा जनताका दुस्मनहरूको ।

लालसलाम छ यो रक्तिम भूमिबाट
हाइड्रोजन भूकम्प निम्त्याउन साहस गर्ने
महान् र रक्तरञ्जित कोरियाली जनताहरूमा ।

बन्दुकको मोहरीमा ...

आस्था र समूहले अर्को चुनाव गर्नुपर्ने, सत्ताको विकल्प सोच्नुपर्ने, वस्तुगत परिस्थिति सिर्जना गरेका छन् ।

राजपा नेपाल चुनावमा आएको छैन । सरकारले सहमति भएको बताएको छ। तर आन्दोलनकारीले धोका भएको बताएका छन् । राजपा संसदीय व्यवस्थाभित्रकै शक्ति हुँदाहुँदै पनि सरकारले उसलाई चुनावमा ल्याउन असफल भएको छ । यो संसदीय व्यवस्थाकै असफलता हो । तराईमा चक्काजाम, तोडफोड र बन्द चलिरहको छ । सयौँको सङ्ख्यामा दिनहुँ पक्राउ गरिएको अवस्था छ । सरकारले राजपालाई चुनावमा ल्याउन नसक्ने, २ नं. प्रदेशमा चुनाव पनि नगराउने वा गराउन नसक्ने देखिएको छ । त्यसबाट सरकार कसरी चलेको छ ? कसको निर्देशनमा चलेको छ ? प्रश्न उठेको छ । अनाहकमा चुनाव सार्दा सरकार नै पृथकतावाद र दलालको भूमिकामा रहेको सन्देश बाहिर गएको छ । देउवा आफैँमा दरबारका मतियार, दलाई लामाका दलाल र जनयुद्धमा सेना परिचालनका नायक हुन् । उनको नेतृत्व अनैतिकता, स्वार्थलम्पट, प्रतिगमन र अवसरवादको पर्यायका रूपमा नेपाली समाजमा परिचित छ । बन्दुकको घेराबन्दीमा गरिने दोस्रो चरणको चुनाव केवल नाटक मात्र हुनेछ। राष्ट्रघाती र देशमारा अपराधी तत्थाले आफूले आफैँलाई वैधानिक घोषणा गर्नु नौटङ्की मात्र हुनेछ। यो चुनावी नाटकले देशमा झन् ठूलो अस्थिरता र द्वन्द्व निम्त्याउने निश्चित छ ।

रोकिएन राजश्व ...

चलिरहेको छ । त्यसको मर्कामा आम उपभोक्ता पिल्सिरहेका छन् ।

दार्जलिङमा व्यापक ...

प्रतिबन्ध लगाउने नियतले त्यसप्रकारका घटनाहरू सुनियोजित रूपमा घटाइएको उनीहरूको दाबी छ । बिहीबार कालेबुङ, पेदोङस्थित प्रहरीचौकी र विद्युत् प्राधिकरणको कार्यालयमा आगजनी भएको थियो । बरबोटे, सोनादा, मिरिक, खरसाङ यत्रतत्र तोडफोड र प्रदर्शन भएका छन् । बङ्गाल प्रहरीले नेपालीका घरघरमा छापामारेर कुटो, कोदालो, लट्ठी, हँसिया र खुकुरी बरामद गर्दै 'घरेलु हतियार बरामद' भन्दै समाचार सम्प्रेषण गरिरहेको छ।

शुक्रबार प्रदर्शन र झडप झन् बढेको छ । राज्य सरकारले अन्धाधुन्ध लाठी, गोली र अश्रुग्याँस छोडेर सयौँलाई रक्तमुछेल पारेको छ । हजारौँ नागरिक अगुवाहरू पक्राउ परेका छन् । प्रहरीको आक्रमणमा महिलाहरू बढी परेका छन् । नेपालीभाषीको सम्पत्ति लुटपाट भएको छ । त्यसकारण शुक्रबार गोजमोको आकस्मिक बैठकले अनिश्चितकालीन बन्दघोषणा गरेको छ । सङ्घर्षका कार्यक्रम घोषणा गर्दै गोजमो अध्यक्ष विमल गुरुङले गोर्खाल्यान्ड प्राप्त नभएसम्म आन्दोलन नरोकिने बताएका छन् । स्मरणीय छ, गोर्खाल्यान्ड आन्दोलनप्रति मार्क्सवादी कम्युनिस्ट पार्टी (निवर्तमान सत्तारूढ पार्टी) र भाजपा नरम देखिएका छन् भने त्रिमूल काङ्ग्रेस र ममता बेनर्जी सरकार असहिष्णु र दमनकारी देखिएका छन् ।

उता एउटा धार्मिक कार्यक्रममा बोल्दै व्यापारी तथा धर्मगुरु रामदेवले गोर्खाल्यान्ड आन्दोलनको माग पूरा गर्नुपर्ने बताएका छन् । दार्जीलिङका सामाजिक सञ्जालमा नेपाली जनताले पनि बोल्नुपर्ने माग गरिरहेको देखिन्छ । शनिबारसम्म नेपालका कसैले पनि मुख खोलेका छैनन् ।

अनिश्चितकालीन बन्द घोषणा भएको पहिलो दिन नै हिंसात्मक घटनाहरू भएका छन् । भारतीय सेनाले "अश्रुग्याँस र गोली एकैसाथ चलाएका कारण ३ जना नेपालीभाषीको मृत्यु भएको र सयौँ घाइते भएको" जानकारी गोरामुमोका महासचिव विमल तामाङले दिएका छन् । सिंहमारी प्रहरी चौकीमाथिको जङ्गलमा एउटा लास देखिएको स्थानीयले बताए । एकजना प्रहरी अधिकारी किरण तामाङको मृत्यु भएको छ । कैयौँ बेपत्ता छन् । तसर्थ हताहतीको सङ्ख्या बढ्न सक्ने देखिन्छ । शनिबारको घटनाले विश्वभरिका नेपालीभाषीहरूलाई तरङ्गित पारेको छ । 'उत्तराखण्ड राज्य भाषा समिति' का अध्यक्ष बालकृष्ण बरालको अध्यक्षतामा देहरादुनमा विभिन्न नेपालीभाषी सङ्घ, संस्थाहरूको बैठक शनिबार अपराह्न बस्यो । बैठकले दार्जिलिङमा भएका घटनाको विरोध गर्दै सोमबार देहरादुनस्थित गान्धीपार्कमा भेला भएर एकदिने आमहडताल गर्ने भएको छ । मुख्यमन्त्री ममता बेनर्जीले गोरामुमोलाई 'नर्थिस्ट र विदेशीले उचालेको' आरोप लगाउँदै केन्द्र सरकारलाई 'नउक्साउन' अपिल गरिन् । बेनर्जीको त्यो भनाइले आन्दोलनकारी थप चिढिएका छन् । त्यसैबीच बङ्गालीभाषी बुद्धिजीवीहरूको एक समूहले पनि नेपालीभाषीको समर्थनमा विज्ञप्ति जारी गरेको छ ।

दार्जीलिङका विधायक अमरसिंह राईले असार ५ गते संवाददाताहरूसँगको भेटमा 'केन्द्र सरकारसँग गोर्खाल्यान्ड राज्य गठनको विषयमा मात्र वार्ता गर्ने' बताएका छन् । उनले पहाडबाट सेना फिर्ता र शनिबारको हत्याकाण्डका दोषीमाथि कारबाही नगरेसम्म राज्य सरकारसँग वार्ता नै नगर्ने' बताएका छन् । गोर्खाल्यान्ड राज्य गठनबाहेक अन्य विषयमा वार्ता नै नगर्ने उनले घोषणा गरेका छन् । सिक्किमका राजनीतिक, बुद्धिजीवी, पत्रकार, साहित्यकार तथा नागरिक समाजका अगुवाहरूले सोमबार गान्तोकमा एक भेला गर्दै गोर्खाल्यान्डको समर्थन र सहयोगार्थ 'गणतान्त्रिक जनआन्दोलन समर्थन समिति, सिक्किम' गठन गरेका छन् । त्यसको अध्यक्ष थुकचुङ लाचुङपा र सदस्यसचिवमा रूपेश शर्मा तथा प्रवीण खालिङ छन् । उक्त बैठक गान्तोकको जिरो प्वाइन्टस्थित भानु उद्यानमा भएको थियो । त्यसैगरी भारतका फुटबल सम्राट भाइचुङ भुटिया र भारतीय आइडल प्रशान्त तामाङ दार्जीलिङ गोलीकाण्डको भर्त्सना गर्दै दिल्ली जन्तरमन्तरको विरोध प्रदर्शनमा सहभागी भएका छन् । प्राप्त पछिल्लो खबरअनुसार पश्चिमबङ्गाल राज्यमा क्रियाशील 'एसोसिएसन फर प्रोटेक्सन अफ डेमोक्रेटिक राइट्स' ले पहाडबाट तत्काल सेना हटाउन शनिबारको हत्याकाण्डको छानबिन गर्न र दोषीलाई कारबाही गर्न माग गर्दै दार्जीलिङ हत्याको निन्दा गरेको छ । अहिले नेपालीभाषी क्षेत्रमा सम्पूर्ण सञ्चारमाध्यममाथि राज्य सरकारले प्रतिबन्ध लगाएको छ । गोर्खाल्यान्डको समर्थनमा नेपालसहित विश्वभरिका नेपालीभाषीहरू एकजुट हुँदै गएका छन् ।

देशव्यापी चुनाव ...

पाँच नम्बर प्रदेशअन्तर्गत पर्ने दाङको शान्तिनगरमा स्थानीयले निर्वाचन सामग्री कब्जामा लिएर जलाइदिएका छन् । दाङकै देउखुरी, टिकुलीगढ, ठकुरीकोट, तुलसीपुर नपाअन्तर्गत पर्ने बिजौरी, सुन्दरनगर र पश्चिम दाङको शान्तिनगरलाई निर्वाचन प्रचारप्रसार निषेधित क्षेत्र घोषणा गरिएको छ ।

मनोनयन दर्ताको पूर्वसन्ध्यामा देशव्यापी रूपमा नेकपाका प्रत्येक ब्युरो र जिल्लाहरूले उम्मेदवारी मनोनयन फिर्ता गर्न अपिलसहित वक्तव्यहरू जारी गरे । सोही दिन ताप्लेजुङको फक्ताङ्लुङ गाउँपालिका २ मा वडा अध्यक्षका उम्मेदवार मनकुमार पतङ्वा अपहरणमा परे ।

यस्तै कतिपय ठाउँमा उम्मेदवारहरूलाई चेतावनीपत्रसहित घरहरूमा कालो झन्डा गाडिएका छन् । सुनसरीको इटहरी उपमहानगरपालिकाका मेयर पदका एमाले उम्मेदवार द्वारीकालाल चौधरीको घरमा कालोझन्डा गाडिएको छ । उता दाङको तुलसीपुर उपमहानगरपालिकाका मेयर पदका उम्मेदवारहरू काङ्ग्रेसका गेहेन्द्र गिरी, एमालेका घनश्याम पाण्डे र माओवादी केन्द्रका शेषुराम भण्डारीको घरमा कालोझन्डागाडिए।यस्तैघोराहीउपमहानगरपालिकामा मेयर पदका उम्मेदवार काङ्ग्रेसका भूपबहादुर डाँगी, एमालेका नरुलाल चौधरी र माओवादी केन्द्रका जीवन गौतमको घरमा कालोझन्डा राखिएको छ ।

यसैबीच शान्तिपूर्ण तवरले चुनाव खारेजी अभियानमा रहेका नेकपाका कार्यकर्तालाई प्रहरीले गिरफ्तार र धरपकड गर्दै उत्तेजित बनाउने काम गरिरहेको छ । बुधबार झापाको गरामुनिबाट नेकपाका केन्द्रीय सदस्य एवम् मेची ब्युरो इन्चार्ज सन्तकुमार लिम्बू 'सुमन' लाई पक्राउ गरेको छ । उहाँसँगै मेची ब्युरो सदस्य डिल्ली मैनाली र झापा सेक्रेटरी तारा थापालाई पनि घरमा खाना खाइरहेको बेला प्रहरीले पक्राउ गरेको छ । मैनाली केही समय पहिले माओवादी केन्द्रको केन्द्रीय सल्लाहकारको पद परित्याग गरी नेकपामा प्रवेश गरेका थिए । आफ्ना नेता-कार्यकर्ता पक्राउको विरोधमा नेकपा मेची ब्युरोले एकदिने अञ्चल बन्दको आह्वान गर्‍यो । बन्दको कारण मेचीका चारवटै जिल्ला ठप्प भए । यस्तै झापा जिल्ला इन्चार्ज कृष्ण अधिकारी 'उमेश' र पत्रकार पारस तिमिल्सिनालाई प्रहरीले पक्राउ गरेको छ । जिल्लाको डुडामारीबाट जेठ ४ गते जनभेटघाट गरिरहेको बेला पक्राउ गरिएको थियो ।

यस्तै ५ गते प्युठानबाट युवाका केन्द्रीय सदस्य हरि बस्नेतलाई पसलमा चिया खाइरहेको बेला जुम्रीबजारबाट प्रहरीले पक्राउ गरेको छ । बस्नेतलाई पक्राउ गरेको विरोधमा स्थानीय युवाहरूले २ घन्टा यातायात तथा बजार बन्द गराएका छन् । साथै हस्ताक्षर सङ्कलन गरी विज्ञप्ति निकालेका छन् भने आस्थाकै आधारमा विद्यार्थी पक्राउको विरोधमा २ गते देखि प्युठानमा सुरु गरिएको शैक्षिक हडताल अहिलेसम्म जारी छ । यसमा सम्बन्धित पक्षले वास्ता नगरेकाले पठनपाठनसमेत बन्द छ ।

असार ४ गते नै दाङ्गको भालुवाङबाट नेकपाका जिल्ला सदस्य सुरज परियार र ५ गते तुल्सीपुरबाट अमर केसीलाई पक्राउ गरिएको छ । सोही दिन अर्घाखाँचीबाट युवाका केन्द्रीय सदस्य योगेन्द्र चौहान र पश्चिम दाङबाट अखिल क्रान्तिकारीका पूर्वजिल्ला कोषाध्यक्ष तथा नेकपाका जिल्ला सदस्य जनक विकलाई पक्राउ गरिएको छ । असार ५ गते नै सरकारले कोसी ब्युरोअन्तर्गत झापा इन्चार्ज आकाश शर्मा र नगर सेक्रेटरी राजन अधिकारीलाई पक्राउ गरेको छ । यस्तै असार ४ गते रूपन्देहीको बुटवलमा घरमै बसिरहेको बेला नेकपाका पार्टी सदस्य तुल्सी भण्डारीलाई पक्राउ गरेको छ ।

यसैबीच देशव्यापी रूपमा आफ्ना नेता-कार्यकर्ता पक्राउको विषयलाई लिएर नेकपाले विज्ञप्तिमार्फत बिनासर्त रिहाइको माग गरेको छ । पार्टी प्रवक्ता प्रकाण्डले विज्ञप्ति जारी गर्दै संसद्वादी सरकारले कलाविहीन नाटक गरिरहेको र कथित शान्तिसुरक्षाका नाममा आफ्ना निःशस्त्र कार्यकर्ताहरूलाई गिरफ्तार तथा धरपकड गर्नुलाई जङ्गली शासनको संज्ञा दिनुभएको छ ।

यस्तै नेकपा एमालेका केन्द्रीय सदस्य, पर्यटन विभाग प्रमुख तथा प्रचार विभाग उपप्रमुख सूर्य थापाले गिरफ्तार नेकपाका नेता-कार्यकर्तालाई बिनासर्त रिहा गर्न माग गर्नुभएको छ । सामाजिक सञ्जाल फेसबुकमार्फत उहाँले गिरफ्तारीको विरोध पनि गर्नुभएको छ ।

यस्तै नेकपा मसालका महामन्त्री मोहनविक्रम सिंहले नेकपाका नेता कायर्कर्ता पक्राउको विषयलाई लिएर आपत्ति जनाउनुभएको छ ।

....

योभन्दा पहिले नेकपा (क्रान्तिकारी माओवादी) का अध्यक्ष मोहन वैद्य 'किरण' ले वक्तव्यमार्फत नेकपाका नेता-कार्यकर्ता गिरफ्तार गर्नु निन्दनीय कार्य भएको बताइसक्नुभएको छ ।

वेपत्ता नागरिक ...

विस्तृत शान्तिसम्झौताका पक्षमध्ये विद्रोही पक्षको हैसियतको दाबी गर्ने नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले स्थानीय तहको निर्वाचनमा आफूले भाग नलिने भनी सार्वजनिक गरेको र अर्कोतिर सरकारबाट उक्त पार्टीका नेता तथा कार्यकर्तासमेत जहाँ देखे पनि पक्राउ गर्नू भनी आफ्ना सम्बन्धित संयन्त्रहरूलाई सर्कुलर गरेको कुरा पनि सञ्चारमाध्यमबाट सार्वजनिक भएका छन् । राजनीतिक विचार वा आस्थाकै आधारमा देशका विभिन्न जिल्लाबाट सरकारका सुरक्षाकर्मीबाट युद्धकालमा जस्तै राजनीतिक आस्थाका आधारमा बिनाकारण थुप्रै व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी थुनामा राखी झूट्टा तथा बनावटी तथ्य बनाई केही सार्वजनिक (अपराध र सजाय) ऐन, २०२७ अन्तर्गत झूट्टा मुद्दा लगाई २५ दिनसम्म थुनामा राखी त्यस्ता मुद्दामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट धरौट आदेश गरी सोअनुसार सम्बन्धित व्यक्तिले धरौट रकम जम्मा गरेपछि सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयपरिसरबाटै प्रहरीद्वारा पुनः पक्राउ गरी केही समय बेपत्ता पारी पुनः सोही ऐनअन्तर्गतको झूट्टा मुद्दा लगाई थुनामा राख्ने गरेको र यस्तो अवस्थामा कानुनव्यवसायीलाई भेट्न र सल्लाह लिनसमेत नदिइएको समेतका सरकारका कार्यहरूले मानवअधिकार तथा मौलिक हकको गम्भीर उल्लङ्घन भएको छ ।

निष्कर्ष

नेपालमा विगत लामो समयदेखिको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक आधारमा वर्गीय, क्षेत्रीय, जातीय एवम् लैङ्गिक उत्पीडन एवम् विभेदको अन्त्यका लागि नेपाली जनताले चलाएको सङ्घर्ष, क्रान्ति, जनयुद्ध एवम् जनआन्दोलनमा हजारौँ नागरिकहरूले बेपत्ता हुनुपर्‍यो, ज्यान गुमाउनुपर्‍यो, अङ्गप्रत्यङ्ग गुमाउनुपर्‍यो र घरबारविहीन हुनुपरेको यथार्थ हामीसामु ताजै छ । तर परिवर्तनका लागि जनताले भोगेका पीडा एवम् जनचाहना र म्यान्डेटको सम्मान गर्नेतर्फ सरकार सञ्चालक राजनीतिक दलका नेतृत्वहरूको उदासीनता देखिँदै आएको छ । बरु सरकारमा बस्नेहरू यथास्थितिमा रमाउने र युद्ध, आन्दोलन र क्रान्ति दबाउनेहरूलाई नै पुरस्कृत गर्दै आएका छन् ।

२०७२ को नेपालको संविधान, वर्तमान राजनीतिक परिस्थिति, शान्तिप्रक्रियाको गति एवम् राजनीतिक दल र तिनका नेताहरूको प्रवृत्तिबाट बेपत्ता नागरिकहरू सार्वजनिक हुने कुराको सुनिश्चितता देखिन्न । बेपत्ता नागरिकको स्थितिबारे सार्वजनिक नभएसम्म शान्तिप्रक्रिया पूरा भएको मान्न पनि सकिन्न । त्यसैले २००७ सालदेखिको आन्दोलन एवम् सङ्घर्षलाई आखिरीमा धोकापूर्ण सम्झौतामा लगेर अन्त्य गर्ने र लक्ष्यमा नपुर्‍याउने गलत चिन्तनको अन्त्य आजको आवश्यकता हो । यसका लागि विभिन्न ढङ्गले पीडा भोग्न बाध्य एवम् उत्पीडित आमनेपाली जनता, देशभक्त, राष्ट्रवादी, जनपक्षीय एवम् परिवर्तनका पक्षधर सम्पूर्ण शक्तिहरू एक भएर अगाडि बढ्नुको विकल्प देखिँदैन ।

(प्रस्तुत आधारपत्र बेपत्ता योद्धा विपीन भण्डारी र दिलबहादुर राईको स्मरणमा २०७४ असार ३ गते काठमाडौँमा आयोजित विशेष अन्तरक्रिया कार्यक्रममा अधिवक्ता एकराज भण्डारीद्वारा प्रस्तुत गरिएको हो- सं. ।)

मर्कन्टाइलमा दलालको विगविगी

भीमबहादुर खड्का, चितवन

तत्कालिन नेकपा (माओवादी) पार्टीले जनयुद्धको क्रममा देशगरी सामन्त, महाजनले अन्यायपूर्ण तरिकाले शोषण गरी कमाएको धनसम्पत्तिलाई कब्जा गर्ने महाअभियान अन्तर्गत चितवन, खैरहनी-१२ (साविक कुमरोज) मा पर्ने मर्कन्टाइलका सामान्त स्वर्गीय गोपाल राजभण्डारीको नाममा रहेको १०४ विघा जग्गा पार्टीले झण्डा गाडेर आफ्नो नियन्त्रणमा लिएको थियो । २०६३ सालको शान्ति प्रकृयापश्चात नेकपा (माओवादी केन्द्र) का नेता नारायण दाहालले मोटो रकम लिई सो जग्गा फिर्ता गरिएको सो जग्गाका धनी राजिव राजभण्डारीले रातोखबरका प्रतिनिधिलाई बताएका थिए भने नेकपा (माओवादी) का तत्कालिन सेक्रेटरी महेशले एक प्रेस विज्ञप्ति जारी गर्दै सो जग्गा पुनः पार्टी नियष्त्रण रहेको कुरा बताउनु भएको थियो । हाल सो जग्गामा रहेको जंगल फाडेनी गरी बिक्री भइरहेको जग्गामा (संरचना) नेपाली काँग्रेस खैरहनी क्षेत्रीय सभापति राजु सिलवालले बताएका छन् । उक्त कार्यलाई तत्काल रोक्न चितवन जिल्ला इन्चार्ज लालबहादुर विसिले चेतावनी दिएका छन्। अन्यथा कडा कारवाही गर्न बाध्य हुने नेता विसिले बताएका छन् ।

ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ब्लक चाहिएमा
सम्पर्क गर्नुहोस् ।
प्रो. महेश बानिया - ९८५५०५५९७२
गोपाल सप्लायर्स

चापागाईं ढुवानी सेवा

नारायणगढदेखि भण्डारासम्म
दैनिक सेवा
सम्पर्क : पोस्कान्त चापागाईं
९८५५०६३०४२

सरकारी जागीर सम्बन्धी सूचना
नेपाल खाद्य संस्थानले एस.एल.सी पास, ˙२ पास, स्नातक पास योग्यता भएका भएकाहरुबाट विभिन्न पदमा स्थायी पदपूर्तिको लागि दरखास्त माग गरिएको छ। फाराम भर्ने कार्य भइरहेकोले सरकारी जागिर खान इच्छुक व्यत्तिलहरुले तुरुन्त सम्पर्क राख्नुहोला।
सम्पर्कः
ITB Training Centre
Bharatpur-10, Sinergy Road, Chitwan
Tel:- 056-520199 / 056-521367
Parsa Milan Chowk:- 056-583536/9865701243

सार्वजनिक सूचना !
१) जथाभावी फोहोर नफालौं ।
२) फोहोरको व्यवस्थापन घरमै गरौं ।
३) सकेसम्म प्लास्टिकको प्रयोग कम गर्दै जाऔं ।
४) प्रयोग भएको प्लास्टिक बाहिर नफालौं ।
५) जथाभावी फोहोर फालिएको भेटिएमा फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन २०६८ बमोजिम कारवाही हुने जानकारी गराइन्छ ।
काठमाडौं उपत्यकाभित्र २०७४ वैशाख १ गतेदेखि हर्न बजाउन निषेध गरिएको छ ।
टोखा नगरपालिका कार्यालय
काठमाडौं

नियमित

भ्यागुतो, सर्प र प्रचण्ड

■ भेषराज भुसाल

प्रचण्ड एउटा चतुर खेलाडी अवश्य हुन् । उनले आँट नगरेको भए त्यतिबेलै त्यही समयमा जनयुद्धको सुरुआत हुन्थ्यो वा हुँदैनथ्यो यो पनि विचारणीय प्रश्न छ । जब महान् जनयुद्धले उच्चता प्राप्त गर्दै गयो देशको करिब ८० प्रतिशत भूभागमा जनसत्ताको नियन्त्रण हुँदै गयो । नेपालको इतिहासमा जनता सत्ता सञ्चालक बन्न पुगे तब तत्कालीन शाहीसत्ता राज्यको सम्पूर्ण शक्तिसहित विदेशी साम्राज्यवादी शक्तिलाई समेत साथमा लिएर दमनमा उत्रियो र क्रान्तिकारीहरूलाई आतङ्ककारीको बिल्ला लगायो । जनता, कार्यकर्ता, जनमुक्ति सेनाले बलिदानका उच्च कीर्तिमान कायम गरिसकेका थिए । केही केन्द्रीय सदस्यहरूले समेत बलिदानका कोटा चुक्ता गरिसकेका थिए । प्रचण्डलगायत सबै नेताहरूको टाउकाको मूल्य तोकिएको थियो । यही क्रममा रोल्पामा प्रचण्डले सेल्टर लिएको र त्यो सेल्टर छाडेको थोरै समयमै तत्कालीन शाहीसेनाद्वारा त्यही घरमा बम प्रहार भयो । एकातिर मालेमाको थप विकाससहित नेपाली क्रान्तिको ठोस कार्यशिक्षा निर्माण गर्न नसक्नु र अर्कोतर्फ दुस्मनका तर्फबाट मुख्य नेतृत्वमाथि नै हमला हुन थालेपछि नेतृत्वले समेत बलिदानी कोटा चुक्ता गर्नुपर्ने समय आउन थाल्यो । यस्तो बेलामा मूल नेतृत्वले वीरता र बलिदानका निम्ति आफूलाई तम्तयार बनाउनुको साटो आत्मसमर्पणको बाटो समात्न पुग्यो र वर्गसङ्घर्षको स्थानमा वर्गसमन्वयको पुँजीवादी बाटोमा अग्रसर हुँदै जाँदा आत्मसमर्पणवाद हावी हुँदै गयो । आज त्यही टाउकाको मूल्य तोक्नेसँग गठजोड गरी सत्तासुखको रसास्वादनमा डुबुल्की मार्दै आफू सफल भएको आत्मरतिमा रमाइरहेका छन् । यो अवस्था कतिदिन टिक्ला ?

कुनै यो नीतिकथाको माउ भ्यागुताको हविगत त बेहोर्नुपर्ने अवस्थामा प्रचण्ड पुग्लान् कि नपुग्लान् ? एकचोटि यो नीतिकथा सम्झने कि ?

एउटा सुन्दर पोखरीमा असङ्ख्य भ्यागुताहरू बसोबास गर्थे रे । एक दिन कतैबाट गोमन सर्प त्यस पोखरीमा प्रवेश गरेछ । सर्पले त्यही माउ भ्यागुतामाथि आक्रमण गर्न थालेछ । माउ भ्यागुताले सर्पसँग सम्झौताको प्रस्ताव अघि बढाउँदै भनेछ, हे नागराज ! यस पोखरीमा असङ्ख्य भ्यागुताहरू छन् । हजूरले मलाई नै किन आक्रमण गर्नुहुन्छ ? तपाईंलाई म दैनिक आहारा जुटाइदिइहाल्छु बरु तपाईंलाई म मन्त्री नै बनाइदिन्छु । भ्यागुताको यस्तो लाछी र आत्मघाती प्रस्ताव सुनेर चलाख सर्पले सहमति जनाएछ र दुवै मिली पोखरीको सत्ता चलाउन थालेछन् । माउ भ्यागुताले सोझासीधा, निमुखा भ्यागुताहरूलाई पालैपालो दैनिक रूपमा सर्पको भोजनका निम्ति बुझाउन थालेछ । यसरी दौडधूप, कुनै प्रतिकार र दुःखबिना दैनिक आहारा पाउन थालेपछि चलाख सर्पले आफ्ना नातागोतासमेतलाई बोलाउँदै पोखरीमा जम्मा गर्न थालेछ ।

समय बित्दै गयो । पोखरीमा भ्यागुताको सङ्ख्या घट्दै जान थाल्यो र सर्पको सङ्ख्या बढ्दै जान थाल्यो । चलाख भ्यागुताहरूले माउ भ्यागुताको आत्मघाती सम्झौताको परिणाम थाहा पाउँदै गए र तिनीहरू क्रमशः बाहिर निक्लन थाले । केही भ्यागुता भाग्दै जानु र अधिकांश सर्पहरूको आहारा बन्दै जाने क्रमले एक दिन त यस्तो अवस्था आएछ, त्यस पोखरीमा अन्य सबै भ्यागुताहरू सिद्धिएछन् र त्यही माउ भ्यागुतो मात्र बचेछ । भोका सर्पले त्यही माउ भ्यागुतोलाई झम्टन थालेछन् । सर्पसामु लाचार हुँदै माउ भ्यागुताले बिन्ती गर्न थालेछ हे, नागराज ! मैले तपाईंको यतिका वर्षसम्म सेवा गरेँ । के मेरो सेवाको कुनै मूल्य हुँदैन ? मलाई नखानुहोस् ! मलाई प्राणदान दिनुहोस् । यसो भन्दै ऊ रुँदैकराउँदै बिन्तीभाउ गर्न थाल्यो । सर्पले भ्यागुता ! तैँले उतिबेलै मेरो प्रतिकार गर्न आँट गरेको भए हजारौं भ्यागुताहरूले मलाई

थिचेर पनि मार्न सक्थ्यौं । दुईचारजनाको ज्यान गए पनि भ्यागुताकै वंशनास हुने थिएन तर आफ्नो निजी स्वार्थ पूरा गर्न तैँले तेरा दाजुभाइ, इष्टमित्र, कुलकुटुम्ब, यहाँसम्म कि आफ्नै सन्तानसमेतले ज्यान गुमाउदा रमिते भएर मात्रै बसेको होइन ? कि मसँगै मिलेर आफ्नो जातिको अस्तित्व मेटाउन लागिस् । तँ कसैको भइनस् । अब मेरो कसरी हुन सक्छस् ? तँ त मेरो आहारा होस् भन्दै भ्यागुतालाई क्वाप्पै खाएछ र भ्यागुताको पोखरीमा सर्पको राज भएछ । केही चलाख र हिम्मती भ्यागुताहरू जो माउ भ्यागुताको आत्मघाती कदमका विरुद्ध विद्रोह गरे । तिनैले भ्यागुताको प्रजाति जोगाएका छन् रे ।

उपरोक्त नीतिकथाको माउ भ्यागुताले जस्तै प्रचण्डले वर्गवैरीसँग काँध मिलाएर करोडौं श्रमजीवी जनसमुदायलाई, हजारौं कार्यकर्ता र सयौं नेताहरूलाई दलाल पुँजीवादको आहारा बनाएका छन् । बालकृष्ण ढुङ्गेललगायतलाई पकड्न र दलालको पञ्जामा पार्न उर्दी जारी गरिरहेका छन् । आफैँले निर्माण गरेको सेना र रगतले साटेका हतियार बुझाए । घाइते अपाङ्ग योद्धाहरूलाई अब मूर्खको संज्ञा दिन बेर छैन । जब मूल नेतृत्वले वर्गवैरीसामु आत्मसमर्पण गर्दछ त्यतिबेला इमानदार नेता, कार्यकर्ताहरूले हिम्मत र साहसका साथ विद्रोह गरेर नै आन्दोलनको रक्षा र समाजलाई अग्रगति पैदा गर्न सक्छन् ।

नयाँ जनवाद हुँदै वैज्ञानिक समाजवादका निम्ति सङ्घर्ष गरिरहेका नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका नेता, कार्यकर्ता र शुभचिन्तक जनतामाथि फासिवादी दमन चलाइरहेका प्रचण्डले के हेक्का राख्न जरुरी छ भने तिमीले चाहेजस्तै क्रान्तिकारी शक्ति दमन गरेर सिद्धाउन र आफ्नो अस्तित्व जोगाउन सक्नेछैनौं । कथमकदाचित त्यो शक्ति कमजोर भयो भने त्यसको भोलिपल्ट दलाल सत्ताद्वारा तिमीमाथि नै त्यो दमनको सुरुआत गर्नेछन् । विदेशी प्रभुका अगाडि जतिसुकै लम्पसार परे पनि तिनले तिमीलाई बाँकी राख्ने छैनन् । क्रान्तिकारी देशभक्त शक्तिमाथि प्रहार गर्न अहिले देशीविदेशी प्रतिक्रियावादीहरूले तिमीलाई उचालेका छन् । धाप मारिरहेका छन् । तिम्रो अस्तित्व जोगाइदिन हारेको चुनाव पनि जिताइरहेका छन् ।

प्रचण्डले याद गर्नुपर्छ पोखरीबाट विद्रोह गरी भागेका भ्यागुताले भ्यागुता प्रजातिको अस्तित्व जोगाएजस्तै तिम्रो सैद्धान्तिक विचलन आत्मसुरक्षावाद, वर्गघात, जनघात र राष्ट्रघातका विरुद्ध विद्रोह गरेका नेता-कार्यकर्ताहरूले कम्युनिस्ट आन्दोलनको झन्डा त झुक्न दिने छैनन् र वैज्ञानिक समाजवादको स्थापनाका निम्ति आन्दोलन अघि बढाउनेछन् र बढाइरहेका पनि छन् । दलाल पुँजवादी सत्ताको विकल्प वैज्ञानिक समाजवाद नै हो भनी पुनःपुष्टि गरिरहेका छन् तर जुन दिन तिमीलाई सर्परूपी दलालहरूले आक्रमण गर्नेछन् त्यस बेला तिम्रा पक्षमा बोल्ने र तिम्रो मृत्युमा रुने कोही हुने छैनन् । तिम्रै आदेशमा वर्गवैरीका कित्तामा रहेका थुप्रैको ज्यान गएको छ । उनीहरूले त्यो कुरा भुलेका छैनन् । प्रचण्डलाई चेतना भया ।

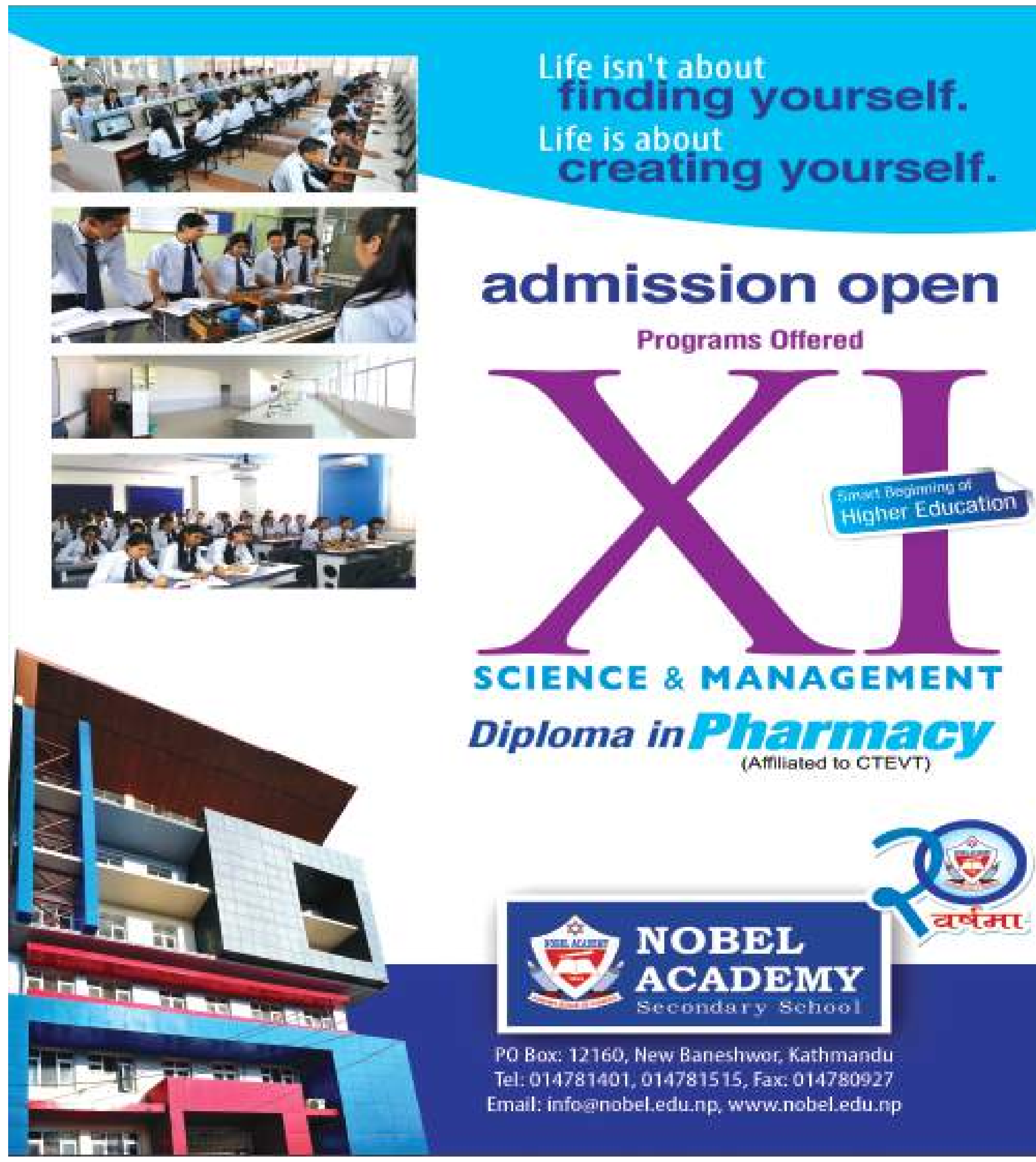

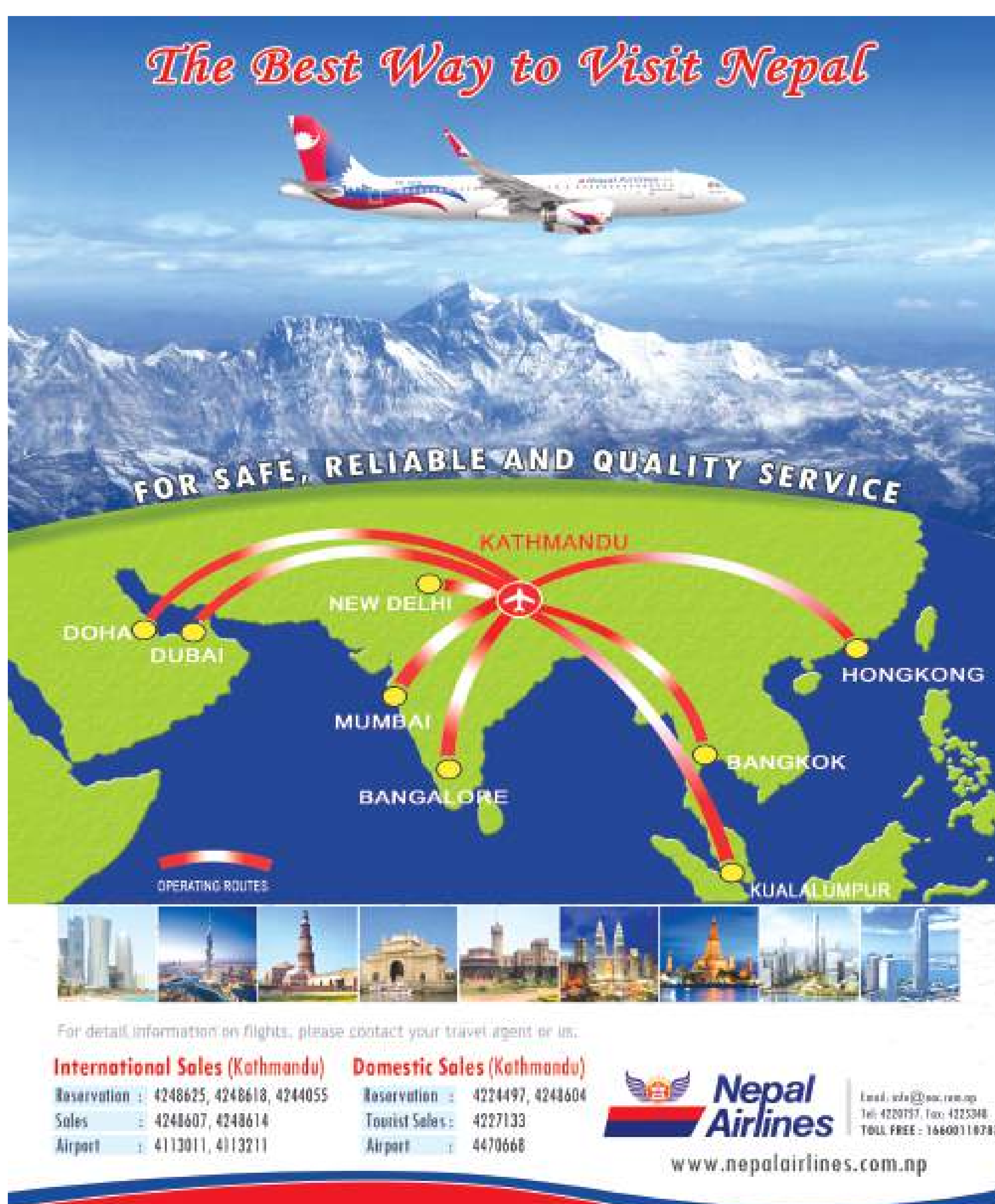

निर्देशक : अनिल शर्मा, प्रवन्ध निर्देशक : भिमप्रसाद चापागाई, प्रवन्ध सम्पादक : चिन्तामणि घिमिरे, सम्पादक : अशोकप्रसाद सुवेदी, प्रकाशक : रातोखबर प्रकाशन गृह प्रा.लि., कार्यालय : बागबजार, काठमाडौं, Email: ratokhabar@gmail.com, website : www.eratokhabar.com, मुद्रण : सुजल अफसेट प्रेस, बागबजार, काठमाडौं